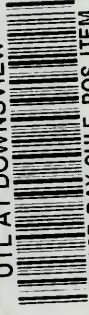

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 28 07 02 025 4

PJ
5052
F5H3

Fiurka, Abraham Mordekhai
Haskalah medumah

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

השפלה מדרמה

ספור מחיי עמנו

סאת

אברהם מרדכי פיורקא.

בהוצאת בית מסחר הספרים

של האלמנה לעווין-עפשטיין ובניה" בתאריך

רחוב גענשע № 5

ווארשא

דרוק ב. מורש פראנצישקאנער 22

שנת תרמ"ז לפ"ק

ГАСКУЛО МЕДУМО

Разсказъ изъ жизни Евреевъ

Соч. А. М. ПЮРКО

Варшава

1887.

PJ
5052
F5H3

Дозволено Цензурою
Варшава, 12 Ноября 1886 года.

Печатано въ Тип. В. Теля въ Варшавѣ, Мылная 7.

דְּרֹר

דְּרֹר , הִיא מְלָה נִכְבְּדָה , רַבַּת הָעֵרֶךְ
רַבַּת הָעֵלִילָיָה , וְלֵה רַבִּים פְּתוּזִים
דְּרֹר יִקְרָאוּ רַבִּים , גְּדוֹל וְשֹׁפֵל בְּרֶךְ
הִיא שְׁנוּדָה בְּפִי הַמוֹנִים הַמוֹנִים
כָּל אִישׁ וְאִישׁ לְפִי חֲכָמָתוֹ וִידְעָתוֹ
יִתְאָדַר בְּהַ חֲפָצוֹ , חֲשִׁקוֹ וְתַאֲוָתוֹ .

דְּרֹר יִקְרָאוּ כֻלָּי עַל אֲדוּנִים קָשִׁים
בְּקוֹל בְּקַע שְׁחָקִים מְרַגְזֵי שְׁמִים
עֲשׂוּקִים פִּתְחַת יַד עֲשִׂיר יִמְשַׁל בְּרָשִׁים
יִרְדֶּה בָהֶם בְּפָרְךְ וְהַנִּיחֵם אִינָם חַיִּים
יִשְׁבִּים בְּחֲשִׁךְ עֲבָדִים פְּשׁוּר וְחַמּוּר
וּבְבָבֵי יִקְרָאוּ : הַה , מַה – יִקְרָ הִיא הַדְּרֹר :

אֵךְ דְּרֹר יִקְרָאוּ גַם רַבִּים בְּלִי כָּל עַל
שְׁקָמִים עַל שְׁמֵרִיהֶם יִדְעוּ מְנוּחַ
יִתְעַנְּגוּ בַחַיִּים , לֹא תִחַסֵּר לָהֶם כֹּל
יִהְיוּ בְּטוֹב , לָהֶם הַעֵז וְהַטָּח
וְגַם הַמָּה דְרֹר יִקְרָאוּ , גְּדָר יִפְרִצוּ
וּבְעִיר פְּרָא לָקַח שׁוֹבֵב וְחֲפָצוֹ .

דְּרֹר אֲמָנָם יִקְרָא לְמַד בְּחֶדְרָ גַּעַד
הַתְּדָה גַּם חֲבָמָה , לַפְּוִדֵי חַל וְקִדְשׁ ;

מְתִי יָבֹא הָעֶרֶב , יֹאמֵר , וְאַצֵּא שֶׁנֶּר
מְתִי יָבֹא הַחֹג , הַשַּׁבָּת , הַחֹדֶשׁ
אִז אֲצֵא הַשָּׂדֶה וְאֶלְקַט לִי צְרוּר הַמִּזֵּר
אִז אֲצֵא חֲפָשִׁי , הָאֶח , אֶקְרָא דְרוּר :

עֲלֶם עֹמֵד תַּחַת הַשְּׁנֵתַת הַזֹּרִים
יִזְרוּהוּ דַעַת דְּרָכֵי הַחַיִּים
וְהֵם לֹא לְמִשְׁאָ , יֹאבֵה הַיּוֹת בְּיַחְזֹרִים
לָכֶת בְּשִׁרְיוֹת לֵב , לְתוֹר אַחֲרֵי עֵינַיִם
מִי יִתֵּן— יִקְרָא— וְאַצֵּא מִבֵּית הַכּוֹר
וּכְנַפְשֵׁי אֲעִשֶׂה , אַחֲיָה חַיֵּי דְרוּר .

אִישׁ לָקַח אִשָּׁה צְעִירָה רַבַּת מַהֲלָלִים
וַיִּמָּאֵס בָּהּ— לָהּ כָּל נַפְשׁ תְּשׁוּמָה—
כִּי אִישׁ בְּלִיעַל הוּא , רַע מַעֲלָלִים
רוֹדֵף קָדִים , רָעָה זֹנוֹת וְרוּחַ
כִּי יִתְנַבֵּי חֲפָשִׁי— יִקְרָא— וְאַרְאֶה אֹרֶז
כִּי תִקַּח סֶפֶר כְּרִיתוֹת וְאֶקְרָא דְרוּר

אִישׁ בָּעַל מִשְׁפָּחָה לֹא כְּנִים וְאַשְׁת
יִסַּע מֵאַרְצוֹ , יִכְרַח מֵעֵבֶר לַיָּם
בֵּיתוֹ יִשְׁאִיר בְּרָעַב , חֲרָפָה וּבִשְׁת
וְנִכְשׁוּ תִשְׁבַּע שָׁם תַּעֲנוּגִים דַּיִם
שָׁם בְּאַרְץ נִכְרִיָה אֲנוּחַ מַעֲט מִזְעִיר
שָׁם אֲרָאֶה חַיִּים , אַחֲיָה חַיֵּי דְרוּר .

יִשְׁנֶם בֵּין שְׁנָאִים מִמִּשְׁלַת אֲרוּגִים
הַכּוֹדְבָרִים גַּם סָרָה עַל מַלְךְ הָאָרֶץ

יִפְרְעוּ פְרָעוֹת , יתְעַרְבוּ עִם עֹנִים
יָרֵעוּ , יִשְׁחִיתוּ , מַרְבִּים עוֹד וְקָרַץ
אֲנָשִׁים אֲנַחְנוּ—יֹאמְרוּ—לֹא עוֹד וְהַמּוֹד
וּבְעֵלִים אֵין לָנוּ , נַחֲתָה מִי תִדְרֹר .

יִשְׁנֶם נִם פְּרָקִי עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם
וְלִמְשָׂא יִחְשְׁבוּ הַקִּי תוֹרַת אֵל
מַלְעֵיכִים כָּבֵל קֹדֶשׁ , כְּפָרִים בְּאֱלֹהִים חַיִּים
אֵין אֱלֹהִים—יֹאמְרוּ—אֵין הַשְּׁבוֹן בְּשֵׂאוֹ
חַיִּים אֲנַחְנוּ בְּתוֹר הַזֶּהב , בְּזֶה הַדּוֹר
זְמִי אֲדוֹן לָנוּ ? נַחֲתָה מִי תִדְרֹר .

אוֹלָם כָּל אֱלֹהֵי יַחַד הַכֹּל יִהְיֶה
בְּחָרִים פְּרָעַ וּבְמִוֹב יִמְאֹסוּ
מוֹכֵר יִפְרְעוּ , יִבְעֲרוּ יִכְסְלוּ
יִלְכוּ בְּשִׁרְיוֹת לֵב , לֹא בֶן יֵשׁוּ
מִי תִדְרֹר הוּא מִי מוֹסֵר פּוֹרַע
מִי הוֹלְלוֹת וְסִכְלוֹת , חַיִּים אֵין בָּהֶם דַּע .

כִּי מוֹרָה יוֹרָה חֲכָמָה , אֵב יִחַוָּה דַּעַת
אִשָּׁה לְמִדַּת מִיִּצְרִים , מְלֹךְ יַעֲמִיד אֲרִי
אֵל תָּמִים פֶּעֱלוֹ , כָּל נַפְשׁ יִדְעַת
מִשְׁפָּטִיו צְדִיקִים , בָּהֶם נִפְרוֹץ פְּרִץ
לְשִׂאת עַל בְּנֵעַר טוֹב לְנֶכֶד
הוּא לֹא יִירָא רַע , לֹא יִדַּע שִׁבְר .

הַשְּׂפֵלָה מִרְפוּתָהּ

ספור-אהבים אריגינאלי .

מאת

אברהם מרדכי פיורקא .

הרואה את הנולד .

באחד ימי הסתיו, יום כהור וצה בבקר לא עבות; השמש
צאה להאיר לארץ ולדרים עליה, גם להלחם מלחמה את הקר החוק,
אשר פרש משמרו בארץ, כמו חסה עינה ותצר לה בצרת האביונים
שאין להם לא כסות בקרה ולא עצים להחם חדר משכנם הדל: חנה
אשה יוסף די—הוזהב קמה ממשכבה, ואחרי לבשה שמלתה שמלת
הבקר, באה לחדר האכל, אשר כבר השיקו בו את התנור, ותשב מול
יוסף אישה אל השלחן, אשר כבר עמדה עליו מכונת החמים .

יוסף היה איש בן שלשים וחמש שנה, איש המודות וגשוא
פנים, נניד תכבד בעיר פ... וכל אנשי העיר אהבוהו בגלל לבו
הטוב ורחו הנדיבה, כי קבל כל אדם בסבר פנים יפות, פור נתן
לאבינים וידי לא קפין מעני וקשה יום. חנה רעיתו העדינה הואילה
גם היא ללכה בררכי צדקתו, ורוחה היתה מתאמת לכל חפצי לבב
אישה, ואשר על כן שרר השלום בביתם ומעשה ידם הצליח,
גמדים—הנות של מוכר גלומי צמר נשא להם פרי וימצאו הית ידם
בכבוד, כי יוסף נשא ונתן באמונה, ומעולם לא העלה מחיר סחורת
תצוה, לתת נקום להקונים לבקש הנחה ולהוויל להם אין המחיר .
בדרך רב סחרי בני עמנו; לא בן האיש יוסף, הוא קצב תמיד על
מחצות בית מסחרו מחיר היותר אחרון ולא יעבור, וזאת אשר משכת
לב הקנים אליו, ויחי בכבוד .

בנים לא היו להם רק בת אחת אסתר שמה, אשר אהבות

בנפשם היא היתה תקותם ומשוש נפשם, ובה שמו כל מעינם להשכילת בינה ולהשלים נפשה במדעים. לראשונה למדה בבית הספר אשר לעיר מטעם הממשלה, ואחרי גמרה שם חק למורה לקח לה אביה מורים פרטים להוסיף לקח, וגם חפצם זה הצליח בידם, כי היתה העלמה נשכלת יודעת לשון וספר, והדבר צחות בשפות אחרות. נוסף לזאת היתה יפת האר ויפת מראה, יפה כלבנה ברה כחמה, ומלא חפנים הן ונעימות פור לה המבוע ביד נדיבה, ותהי חמודות לכל רואיה ישעשועים להוריה. בעת ההיא, אשר ממנה נהל ספורנו, היתה אסתר בת שבע עשרה שנה, מלאה הן זיפי גבהה כתמר והוד לה כוית, ותהי תקות הוריה, אשר חיו חיי מאשרים ויתענגו על רב שלום.

חנה מלאה כוס חמים והעמידנה לפני אישה, ואתרי כן לקחה לה כוס חמים אף היא ותשת. אסתר לא היתה עוד בחדר האוכל, כי שכבה על משכבה בחדרה ושנתה ערבה לה.

— עוד ישנה אסתר? — שאל יוסף את פי אשתו.

— ישנה היא והמתק לה שנתה — ענתה חנה, יען כי אחרת אמש שבת עד חצות הלילה.

— הלא סגרנו אתמול חנותנו לפנות ערב — קרא יוסף כמתפלא — ומה היה לה לעשות להיות לך עד חצות לילה? אין זאת, כי קראה בספר — בדברו התפרצה אנחה קלה מחדר לבנו, אשר הגיעה לאוזני רעיתי.

— מה לך אישי כי תאנח? — שאלה חנה — ומה זאת אם היא קראת ספר? תקרא ותוסיף דעת, הלא לזאת למדנוה לשון וספר — יוסף לא ענה דבר, כי הזקן עליו דברי אשתו ולא ידע מענה, רק העביר ידו על רם מצחו ויצלול בתהום מהשבות. חנה בהוקירה מהשבות לבב אישה, לא ערבה את לבה להפריעו ממחשבתו ומרב שרעפיו בקרבו, וההדל מהעמק שאלה, ותשת מהבוס אשר לפניו, ואתרי כן הלכה לפתוח החנות.

ישנם רגשות שונים, אשר יתעוררו לפעמים בלב האדם פנימה, מבלי אשר ידע האדם בעצמו לתת חשבון צדק מה הם ומה מעשיהם בנפשו. כן התעורר הפעם פתאום בלב יוסף הגש עצב בדבריו ארוח ברו וקריאתה בספרים ולא ידע על מה הוא נעצב, ולא היה בידו לענות לאשתו על שאלתה. יוסף ישב עת מה תפוש ברב שרעפה. ואתרי כן קם ממקומו וילך אל בית התפלה, וככלותו צקון לחשו ואתרי אכלו ארוחת הבקר הלך אל חנתו גם הוא. ביום ההוא רבו הקנים,

כי קרובה היתה העת לפני חג הפסח, חג, אשר כל איש ישראל
יתאמץ כפי יכולתו לפאר ביהו, נפשו ונפש בני ביתו בבגדים הרשים
ובכלים נאים, וגם אסתר נלווה עמם לעזור על ידם, כדרכה המיד
בעת אשר רבה העבודה. עבר היום ויאת לילה ובני בית יוסף שבו
לביתם לנוח אחרי עמלם כל היום. כי המנוחה אשר היא למעמסה
לאיש חובק ידיו בעצלתים, נעימה היא לאיש עובד אחרי עמל רב.
בני הבית ישבו אל השלחן לאכל ארוחת הערב, ארוחה נכבדה כיד
העושר הטובה עליהם, ויהי אחרי אכלם ויוסף שם פניו אל אסתר
ויאמר:

—אתמול כחצות הלילה הופיע לנגד עיני אור נר בחדר משכבך,
זזה לי האות כי לא ישנת עוד או ולא נתת לעפעפוף הנומה —
—אמנם כן אב יקר — ענתה אסתר — כי הביאה לי אחת
רעותי ספור יפה אף נעים, אשר ההלותיו לקרא לפנות ערב, ובחוקת
היד משך את לבבי אחריו ולא יכלתי להניחו עוד מירי, אחותי ולא
ארפנו עד כי גמרתיו לקרא עד הַטו —

יוסף התאנח גם הפעם בשמעו דברי בתו, והיא לא התכוונה
זאת ולא הכירה לדעת מכובת אביה בפניו, ורק חנה בשמעה קול
אנחתו הפעם התפלאה מאד, מדוע יתעצב אישה אל לבו לשמוע,
כי בתו שוקדת על מקרא ספרים, ויהי הדבר בעיניה לפלא; אך לא
דברה דבר כל עת שבת בתם בחברתם, ורק אחרי אשר קמה אסתר
ממקומה ותלך לה, נגישה חנה אל יוסף ותשאלהו לאמר:

—הגידה לי שאהבה נפשי. מדוע נעצב אתה היום? הן זרות
אתבונן כך! —

—זרות? — שנה יוסף דברי אשתו כמתפלא.

—אמנם כן, היום בבקר בהגידתי לך, כי קראה בתנו בספר עד
חצות לילה התפרצה אנחה מחדר לבבך ותצלול בתהום מחשבות,
ועתה בשמעך כזאת מפיה התאנחת עוד הפעם; ופליאה דעת ממני
מדוע לא תמצא הן בעיניך קריאתה בספרים? מדוע תתעצב אל לבך
בשמעך כזאת? וכן לא הסכנת! אין זאת, כי אם נגלה לך דבר,
אשר ינסך עליך רוח עצב ואשר תכמהו ממני —

—לא כסיתי ממך דבר, רעיתי — ענה יוסף — לא ידעתי ולא
שמעתי כל מאומה, אשר בידו להראוב נפשי, רק רוח מבינתו יענני,
כי לא טוב הוא הדבר, אשר תכלה בתנו עתותיה במקרא ספרים

המיד; הן אנכי התכוננתי בה נטיה עצומה לזאת ייראתי פן תהיה
לה שקידתה לחטאה —

נפלא הוא הדבר לראות, כי המשפט אשר לא יטה לבב האדם
ולא ימשכנו אחריו בשמעו אותו מפי קמון ממנו, או גם מאיש כערכו,
הוא המשפט אשר יקה את לבו בשמעו אותו מפי גדול ממנו בחכמה
ובשנים, מאיש אשר יכבדנו, יאהבהו ומרומם ערכו בעיניו. רבות
פעמים נחזה, כי כאשר ישמע איש משפט מפי איש כמוהו, או יתאמץ
לחקור ולמצא דברים לסתור דעתו, כי האהבה העצמית הנמועה בלב
כל אדם באשר הוא אדם תשימהו לחכם בעיניו. ובשמעו משפט מפי
איש כערכו התנפדה נפשו, כי גם לו עינים לראות ולב להבין ולהשכיל
ולהוציא משפט, ואין לו ללכת אחרי משפט רעהו בעינים עצומה.
לא כן בשמעו הדבר מפי גדול ממנו, או תפול רוח אהבת-עצמו
בקרכו ולא יעז עזר לבקר דבריו, ולא יירא פן יוציא האיש ההוא
משפט מעקל; כי אמירתו באיש ההוא השים מעקשים למישור, ויבטח
כי ידבר זאת מרב חכמה ונסיון, ואף כי רוח מבינתו יעננו לפעמים,
כי לא כן הוא משפטו, ולפי דאות עיניו הוא להפך, בכל זאת לא
ירחיב עו בנפשו לבקרהו ולאמר כי שגה ברואה, רק יתלה בעצמו
השגגה כי לא יבין לבעי' ומרום הוא מנגדו — גם חנה, מאשר הוקרה
משפטי פי אישה, לא ערב לבה לחקור ולהעמיק שאלה: מדוע לא
טוב בעיניו לראות השוקת לב בתו למקרא ספרים, גם אחרי, אשר
לפי דעתה עלי' לשמה בזה בהוסיפה חכמה ודעת; כי האמינה בדברי
אישה הגדול ממנה ברוח משפט, דעת ונסיון, ותאמין באמונה שלמה
כי בתו לא טוב תעשה; ורק בתר רעיה אהובה ואם רחמינה, נסתה
לנחם לב אישה ולגול מעל בתה ריח השד, ותאמר:

— לשוא תפחד אישי פחד אין פחד. הן בתנו היא חודות לאל
עלמה תמה וישרה, עלמה זכה ותכומת דרך מוצאת הן בעיני אלהים
ואדם. ועתה חרל לך מהשוב מחשבות נוגות אדוהה, כל צרה ויגון
לא ישיגנו; ושלום לנו —

— אמן, כן יאמר ה'! — ענה יוסף — גם אנכי ידעתי כי לבבה
תמים, ומי יתן והיה לבבה זה לה כל הימים. אנכי אפחד רק פחד,
פן ישחיתו הספרים בר לבבה ותעש מדחה —

— את צל ההרים אתה רואה כהרים — ענתה חנה, ולא יספה
דבר עוד, כי הקשיבו אוניה קיל צעדי אסתר תולכת וקרבה אליהם,
ותחדל מדבר.

יוסף היה משכיל ונבון דבר, כי מלבד אשר הקשיב לקח בימי
 צעירותו ממורים משכילים, קנה לו הרבה נסיונות בימי חייו, ויקח מוסר
 מכל מראה עיניו ומכל משמע אזניו, וידע לכל משפט. ואתה הקורא.
 אל התמה על החפץ על כי רע בעיניו שקידת בתו על מקרא ספרים.
 אחרי כי משכיל היה ונפשו ידעה מאד אשר החכמה והטוב הצפון
 בהשכלה. על זאת אענך: יוסף התעצב אל לבו וידע הדבר בעיניו
 רק מאשר היה איש משכיל מבין דבר לאשורו; כי לולא היה יוסף איש
 משכיל או אולי שמח לבו בקרבו לראות, כי בתו יודעת לשון וספר
 ותלמוד לשונה לדבר צהות. או להפך, לולא היה איש משכיל, או
 כהה בבתו ויכבד עליה אכפו להשליך ספריה מידה, אחרי כי היה
 הדבר רע בעיניו, ורק בהיותו משכיל ובעל נסיון לא עשה אהת משתי
 אלה: לא שמח בהשכלת בתו, מדעתו מה מקבנה היא דרך ההשכלה
 לצעיר לימים בכלל ולעלמות צעירות בפרט, וידע כי יש ביד השכלה
 מקדמה להשחית לב האדם בקרבו לעשות מדחה. ובמדה היא אשר
 ביד השכלה אמיתית, השכלה מהורה להצליח את האדם ולהביאו לידי
 אשר נצחי, במדה ההיא יש ביד השכלה מדמה לחבל תבל נמרץ
 ולהוציא את האדם מן העולם. אשרי האיש אשר ההל לשתות ממי
 ההכמה ישתה דים, אשר עיניו נפקחו לראות שמש בהלה וקרניה לא
 עורו את עיניו והנה נשאר פקחות; ואוי לו לאיש, אשר שתה ממי
 ההכמה רק מעט. הדעת המוצעה הזאת תשקנו כוס שכרון, תך אותו
 בשגעון ובהמהות לבב ובנפשו הוא. היא תלמדוהו רק לשאול ולא ידע
 מענה, היא תברא שפק נורא בלבו והנהו כאיש הבא בלב ים ואין
 מעמד, ואזלת ידו לחתור אל אהת מימתי הקצות. אמלל הוא האיש ההוא
 ואין לאל ידו להושיע לו, אמנם כן, טסכנה היא דרך ההשכלה.
 דמונה בנימלה קצרה, אשר בימינה גן נחמד מלא ברכת ד' ובשואלה
 תהום רבה. אולם, באשר כי לא טובה היא הבערות, ואיש לא למד
 כבהמות נדמה, על כל אב לנסות בבניו את העסק הכלתי בטוח הזה
 הקרוב להפסד כמו לשכר, ולהוליכם על המסלה המככנה הזאת, אולי
 העמוד לו הצלחתו להביא בלבם הכמה והשכלה מהורה, הנותנת
 חיים וכל טוב ומאשרת את בעליה. אך לא כל אדם זוכה לכך. הוא
 חלק טוב ומתנת אלהים אשר יתן רק ליהידי סגלה. את זאת שם יוסף
 אל לבו, ולבו ראה כמו בחזון, כי לא זכה להחלק הטוב הזה, וזאת
 אשר העציבה את רוחו בראותו, כי ביד ספורי בדים לתפוש אותה
 בלבה ולהסיר תנומה מעל עפעפיה. כן אם היה יוסף איש המוני, או

עשה ככל המון אחינו, לכפות על בתו הר כניגית ולהמותה לחפצו בחזקת היר; אך להיותו איש משכיל ומדעתו את רוח בני הנעורים, אשר יתאמץ לעוף שחקים ולשלח רסן נגד כח מתנגד, לא עמד לה לשמן, ולא עצבה מימיו לאמר: מדוע ככה תעשי. אם השכיל יוסף לראות את הגולד ולהגיד מראשית אחרית, יראה הקורא בהמשך ספורו.

ב.

שמת הורים

הימים לפני חג הפסח ימים קשים המה לבני ישראל; הגברים יעמלו בויעת אף ויגיעת נפש להספיק צרכי החג המרבים. חג אשר יאכל בכל פה עמל ימים רבים. הנשים תעמלנה לנקות כלי הבית מכל שמץ חלאה. אך קץ שם אלהים לחשך ולכל עמל בני האדם. עברו הימים האלה, ותחתם באו ימי ענג, מנוחה ושעשועים. עברו גם ימי החג הראשונים ויגיעו ימי הול המועד. בימים האלה ימצא חפץ כל איש ישראל למינהו, כי תחת אשר בימי העבודה קרדף כל איש על צוארו לבקש מרף לביהו, ענין, אשר ישלול ממנו חלב עתותיו ומבחר הגיוניו, עד אשר לא יוכל לשום לב לחנוך בניו, לנשואי בנותיו ולדברים נכבדים עוד כמו אלה העומדים באמת ברום עולם החיים, חפשי הוא בימים האלה מכל ענין וחפץ. בימים המעטים האלה יתאמץ לשבח כל עניניו וישים לב אל ביתו. יבקש מורה לבניו להפקיד הנכם בידו, יקבל פני השדכנים הדופקים על דלתותיו. בימים האלה קבל גם יוסף מִפְּרָגוֹ את ר' גבריאל השדכן, אשר בא לדבר נכבדות באסתר בתו.

ר' גבריאל השדכן לא היה כמו המון השדכנים אשר יתארו לט' סופרי ספורי אהבים בתר אנשים ערומים ונוכלים הנכונים לחבר הר גרזים והר עבל בעבור הבצע. ר' גבריאל היה איש נכבד ונשוא פנים, מנעוריו היה איש סוחר וישא ויתן באמונה, אך ההצלחה פנתה לו ערף ומעשי ידיו לא הצליחו. את כספו אבד בענין רע וישבד ממה לחמו, ובהיותו איש מערב בין הבריות לקח לו מלאכת השדכנות למשען לחמו. כבואו לדבר נכבדות לא הפריז על המדה להלל, לפאר

לרומם בשקר, רק הגיד הדברים כמו, ולא קרב רחוקים כדע; ונמרס ידע בנפשו כי כשר הדבר לשני הצדדים גם יחד לא החל לרבר. ולזאת ככרוהו רבים וכן שלמים ויאמינו בו. כבואו עתה לבית יוסף דר-הזהב לרבר נכבדות באסתר בתו שמחו אנשי הבית לקראתו ויצהלו לו פנים.

— מהלל שם ר'! — קראה חנה בעליצות לב — מעתה ישמע בביהנו קול ששון וקול שמחה בכא ר' גבריאל אלינו —

— מי יתן והיה — ענה השדכן במועל ידיו. — לוא ידעת ר' גבריאל יקירנו — הוסיפה חנה אמריה — עד כמה כלו עינינו לגדל את בתנו לעת הזאת, אשר נקוה לשבוע עתה נחה, הלא יחידה היא לנו, היא תקנתנו ומשאת נפשנו! — יחידה היא לכם וטובה מעשרה בנים — ענה ר' גבריאל —

בינו החג הראשונים ראיתיה ואחפלא על יפעתה והליכותיה, כן שמעתי אותה מדברת צחות כאיש בא בשנים ושאר רוח לו, ואמרתי: עת לעשות היא! עת לתת בחיק איש נחמד אשר תפרח בצלו, כי הגיעה עתה עת דודים. ובכן יגעתי ומצאתי לה דבק טוב. והקותי חוקה כי כן ימצא הדבר חן בעיניכם. הלא ידעתם אותי לאיש אוהב אמת ורובר מישרים.

— ידעתי אותך נכבדי, לאיש אמת ונאמן רוח זה ימים רבים בהיותך עוד סוחר — ענה יוסף — על כן שמח לבי בקרבי לראותך היום החת צל קורתך —

— אך מי יתן ותצליח דרכי החדשה, אשר אנכי הולך עליה ביהר שאת מאשר הצליח סחרי בידי — קרא השדכן בנשאו עיניו לטרם — האמת אגיד לך יקירי, כי בזכרי מצבי מאז תשוח עלי נפשי כי מארת ר' היתה בכל מעשי ידי, וזהב נהפך לרפש, ומדוע? לא אדע, הן הייתי בחשבון, חייתי בצמצום ולא ברוח, ולא רבים אוכלי לחמי, ומדוע ירדתי בכל עת מטה מטה...

— רב לנו לרבר ממה שעבר ואין להשיב — שמע יוסף דבריו, בראותו כי התעצב אל לבו בזכרו ראשונות.

— צדקת יקירי, מה יתן ומה יוסיף לנו זכרונות ימים עברו, אשר יועילו רק להותנו, לדכא רוחנו ולמלאות לבנו עצב? והנה עתה באתי לרבר נכבדות בכתך, הנכון אתה לשמוע דברי? — ברנע הוה הציגה בעלת הבית על השלחן יין, מי רבש, ממתקים ומגדנות. — בכל לב ובכל נפש! — ענה ארון הבית — אבל בטרם

אשמע דבריך נשתה נא, הלא חג היום לנו — בדבדז זאת מטך מסך
יין ויציגנה לפני הארח וכום יין לפניו וישתו. ואחרי כלותם לשתות
ולמעום מן הממעמים אמר ארזן הבית :

— עתה נכון אני להקשיב דבריך ידידי, דבר כי שומע אנכי —
— לא אלאך יקורי בדברים ולהג הרכה — החל ר' גבריאל —
ובדברים קצרים אניד לך, כי בפעם הזאת לא עמלתי להביא ממרחק
לחמי, וקרוב אליך הדבר מאד. הלא ידעת את הכן הבכור אשר
לאפרים עמק-שושנים ?

— ידעתיו — ענה ארזן הבית אדרי מחשבת רגע אחד — וכבר
דברתי רבות פעמים את רעיתי אדותי כי הוא מוצא חן בעיני; הגוד
עלם משכיל ויודע תורה ומהלל בעיר.

— אותו מצאתי נכון לפניך, ואותו תקח לך לחתן —
— הבאת אלי ראשנה או קרמת לדבר עם הצד שבגנדי ? —
— לא, באתי אליך ראשנה, אחשב כי בזה לך משפט הבכורה;
ומה תאמר יקורי להצעתו ? —

— טוב הדבר ! — עני האיש ואשתו יחד — אך ככל זאת —
דסיף יוסף — עלי לשאול ראשנה את פי בתני אם הפצה בו. הלא
ידעת ר' גבריאל, כי לא כימים הראשנים הימים האלה, עתה ימשל
כל איש על נפשו, ולא אוכל לעשות דבר ואת פיה לא שאלתי. ועתה
הואל נא נכברי לבא אלי ביום מחר ואשיב לך דבר — ר' גבריאל נפטר
מאת ארוני הבית ולך לו. בערב בשבת יוסף ובני ביתו אל השלתן יחד
שאל את פי בתו :

— הידעת בתי את בן אפרים עמק-שושנים הבכור ? —
— ידעתיו — ענתה אסתר — אך מה לנו ולו כי השאלני ? —
— היום בא גבריאל השדגן לדבר כך נכבדות את העלם הזה —
אמר האב — ואנכי לא מהרתי לתת לו דבר, אף כי ימצא מאיר חן
בעיני מאד, כי עלם נהמד הוא משכיל ויודע תורה, במרם שאלני את
פיך, כי לעשות רצונך הפצתי. ועתה הגידי לי בתי מה אשיב לשואלי
דבר ? — אסתר התארמה ותורד עיניה, ואחרי כן ענתה בכשת פנים :
— שאלתך אבי היקר למותי היא, חפצך לי לקו ורצונך
למשקלת, ועל פיך אחיה —

— ברוכה את לר' בתי ! — קראה חנה בשמחה — צדקה בתי
היקרה בהשענך על הורידך. האוהבים אותך יתר מנפשם, ובמדוי בני
כי נדע לבחור בטוב ולכונן אשרך — כדברים האלה דברו עדי

רבות, ולאחרונה שנה האב שאלתו:

—ומה בתי? הנכונה את לתת ירך עמנו ולבא את מא
בברית? —

—הלא אמרתי לך אבי היקר, כי חפצך קדוש לי ומדבריך
אסור ימין ושמאל — ביום המחרת בא ר' גבריא אל ביתה יוסף לשמ
מענה, ולשמחת לבו שמע, כי ראשית דרכו צלחה. יוסף צוהו לל
אל אפרים ולדבר עמו, ויתן על ידו רשימה, מספר הנדה אשר י
לבתו, וגבריא עשה כאשר צוה. אפרים שמח מאד לשמוע הצ
ר' גבריא, כי לכבוד גדול נחשב לו לבא בברית ההתחנות את יו
הר-הזהב הנודע לתהלה בעיר; וביותר שמח מאיר בנו שמחה גדול
כי חשקה נפשו באסתר היפהפיה זה כבר ורבות הגה בה, ויהי מאש
אחר הדברים האלה התראו המחתנים פנים, החתן והכלה, ובר"ח אי
חגנו הג התנאים ברב שמחה.

ג.

מחזה מול מחזה

אין שמחה כללית בתבל. כל משפחה ומשפחה בתבל
עולם בפני עצמו; ולא יפלא איפא, אשר בעת בני עולם יתע
בחיים, שמחים בחלקם ועליוזים בגורלם, ישכבו בני עולם א
למעצבה, יקוצו בחייהם מפני חבלם המר וישישו כי ימצאו קב
ביום אשר בני בית יוסף הר-הזהב היו שמחים ועליוזים במשוש הפא
בתם, ביום ההוא נמצא בעיר ג.... משפחה אחת קמנה יוש
בסתר המדרגה בעצבון לב ושבר רוח. אבי המשפחה הגהו כבן ש
שנה ושער זקנו הפך לבן, יצחק ספיר שמו, בעל פנים דלים ורז
ומצחו הרחב ישתרע עד חצי הראש. מעיניו נשקפו טוב לב ונ
תנינה והכמתו האיר פניו. ביום ההוא נמצאהו יושב אל שלחן כ
והונה בספר, ראשו נשען על ידו, וכנראה לא ישים לב אל הכ
אשר לפניו ורעיוניו ישומטו למרחוק. בכל פעם תתפרץ אנה כב
מקרטו ולבבו חשב להשבר. אצל הכירים תעמוד אשה זקנה בעלת קר

נמיכה, היא אשתו, מערכת עצים על האה והשפות הסור, ועיניה
 נקור דמעה; ובאחת פנות הבית יושבת אשה צעירה לימים וילד קטון
 על זרועה בוקה תמרורים, תתיפה ותפרש כפיה על אישה כי איננו,
 כי השליך משכנותיו ועוזב אותה לאנחות.

יצחק סאפיר לא הוליד בנים בימי נעוריו, ואשתו היתה עקרה
 אין לה ולד, ויהי אחרי עבור עשרת שנים מיום לקח לו את אשתו
 ויפקדנה ד' ויפתח רחמה ותהר ותלד בנים ובנות. אך כלם נקטפו בלא
 עת ויהיו ערירים. ובהיותו כבן שלשים וחמש שנה שלם להם ד'
 נחומים, כי אז ילדה לו אשתו בן, ויקרא שמו אהרן. בבנם זה שמו
 ההורים כל מעינם, הוא היה מיוש הקותם ונחמתם בחיים, שמרו
 אותו כבבת עינם ובל אשר שאל לא אצלו ממנו. אהרן גדל לשמחת
 הוריו בארץ בלבנון ולא ידע מכאוב. יצחק התאמץ לעשותו לאיש,
 וישבור לו מורים מהללים ויגדלוהו על ברבי התלמוד, וגם למודי ידיעות
 העולם לא חשך ממנו וילמדוהו דעת ודרך תבונות, ויקח לו מורים
 ללמוד שפת עבר ושפת המדינה ושאר ידיעות הנחוצות, ובכל אלה
 עשה הנער היל, כי בלב מבין וכיכל טוב ברך ד' אותו, ובו התנהגו
 ההורים על אבדן בניהם הראשונים. בהיות אהרן כבן שבע עשרה
 שנה וכבר כלתה נפש הוריו לראות בני בנים, וימחר אביו ויקח לו
 אשה כטרם ידע העלם במה לבהור. ימים עברו וירחים הלפו ושבל
 אהרן החל להתפתח; בשתי שנים הראשונות אחרי חתונתו קרא ושנה
 הרבה ויחל לטעום טעם החיים, ורק או נפקחו עיניו לראות לראובן
 נפשו, כי לא יוכל לראות חיים ואהבה עם האשה אשר נתנו אבותיו
 בחיקו. מיום ליום זרה לה רוחו בותר שאת, עד כי לאחרינה שנא
 תכלית שנאה את האשה אשר לא אהב מעולם, כי לא ידע אהבה
 מה היא. רחל, הוא שם אשתו, לא היתה מאת הטבע לא בתואר
 פנים ולא בלב חכם, ולא בחנוך טוב אשר יתקן המציאות וימנה החסרון,
 ולזאת לא מצאה האהבה לה מסלות בלכבו מיום קחתו אותה. רק
 כטרם אשר נפקחו עיניו, חי אתה כאח עם אחות חיים בלי רגש,
 וזכרות הימים החל למצוא בה מגרעות ונפשו בחלה בה ולא יכול
 נשוא אותה. אז החלו ימים רעים בבית יצחק, אשר חי חיים שקטים,
 חי מנוחה ושלוה מיום נולד לו בנו זה. יצחק, בראיתו כי זרה רוח
 בנו לאשתו, התאמץ להשיב לבו אליה; ועליה צוה לשאת לו פנים,
 להמציא לו תענוגים ולההאמץ למצא חן בעיניו. אך לשוא, לא לעזר
 ולא להועיל, יום יום רחק לבו מינה ושנאתו אותה הוסיפה אומץ.

פלא כסתר דבר עוד כי לא יראה אתה חיים ואהבה, ויחל פני אביו להרשות לו להפרד ממנה ולשלחנה מביתו. אביו, בתור איש ישר, לא הלך בעצת בנו, מתקונו, כי ברבות הימים תשוב וזאהבה לאיבה. אך שגה ברואה, האיבה נשרשה עמוק עמוק בלב אהרן מבלתי יכולת ותקוה למשאות אותה משרשיה. ויהי כראות אביו, כי אפסה כל תקוה לחברם יחד, ויחל לדבר על לב כלתו, כי תעתר לקחת מאישה ספר כריתות, אך היא השיבה פניו ריקם, כי אהבה רחל את בעלה אהבה נצחת. ומיִם החל אהרן למאוס בה חזקה אהבתה אליו ביתר שאת. — טוב לי המותה מהפרד ממנו — ענתה רחל על הצעת חותנה לקבל ספר כריתות — ואף אם יתן לי מלוא ביתו כסף וזהב לא אעתר לזה, כי אהבתיו —

— אבל מה תהי אחריתך בתי?! — שאל אותה חותנה — הן

הוא מאם בך —

— מיום אשר מאם בי גברה אהבתי אליו — ענתה רחל בקול

בוכים .

— אבל זכרי נא ושימי אל לבך כי יעובך כמאסו בך ויגוס

מעבר לים, ואת תשבי עונגה עולמים, ואלמנה חיה תהי כל הימים —

— יעבור עלי מה ואנכי לא אקח ממנו ספר כריתות — ענתה

האשה ברוח עז — טוב לי כי יקרא שמו עלי. ואתה חותני היקר, אל

הנסה דבר אלי עוד בדבר הזה, כי למה תורה מלח על פצעי לבבי

הגם? והיא לא תצלח, היה לא תהיה! אם מצאתי חן לפניך הראטץ

להשיב אלי לבו ומשכרתך תהי שלמה מעם ד' ואנכי אוכיר יצרך

לברכה — כדברים האלה ענתה רחל תמיד על עצת הורי אישה להפרד

סמנו. והם, בראותם כי תקשה עורף חדלו מדבר עוד אתה עוד בדבר

זה, ימסרו הדבר ביד ד' ובמקרי הזמן. אהרן הוסיף כל יום למאוס בה

עד כי היתה כשקץ נמאם בעיניו, ולא יכל לשבת אתה יחד בבית

אביו, ויגמר אומר לברוח מביתו כי צר לו המקום, ומפחדו פן יעמד

הוריו לו לשסן על דרכו, נגב את לבם מבלי הגיד להם כי בורח הוא.

אהרן, מבלי מצוא עונג לשבת בביתו עם האשה, אשר בחלה נפשו

בה, ישב כל הימים בבית רעיו ומכידיו ורק בערב שב לביתו. בלילה

אחד חכו עליו הוריו עד השעה העשירית ואהרן איננו, עבר חצות

לילה ועודנו לא שב. אז גברה מבוכת יצחק מאוד, ויקח נר בידו

להתכונן בבגדיו ובחפציו, וירא לדאבן נפשו כי אינם, ויבן לדעת כי

ברח אהרן. כימים הראשונים לא שם האב את לבו לזאת, מתקונו,

כי ימהר לשוב לביתו, אחרי שאין בידו כסף וצדה לדרך, כי כספו אשר נתנה לו אשתו לנדה והכסף אשר נתן לו אביהו היו שקועים במסחר תחת יד אביו, וכיס אחד היה לשניהם. * ימים עברו, שבועות חלפו גם ירחים ברחו ועודנו לא שב, אז היתה מבוכתו. אז החל לחקור ולדרוש מפי עוברי אורח להתחקות על שרשי רגליו, אך לשוא כל עמלו ועקבותיו לא נודעו. אז נשבתה המנוחה מבית יצחק, האב התאנח מרה, האם בכתה תמרורים, שנתה נרדה בלילות ותהי כנדהמה, רחל בכתה במסתרים, ורק בנה הנולד לה, אחרי אשר ברח האיש שנתן לו חיים רפא מעט שבר לבכה. אהרן לא דאג הרבה על דבר מחסור הכסף. הוא החל להשתמש בידיעותיו, ובכל מקום בואו מצא לו חית נפשו, בלמדו לנערים דעת שפת הארץ וימצא מרף לנפשו. כה עברו שנים אחדות, והוא התהלך מעיר אל עיר ונפש הרזיו כלתה אחריו ויד הגעגועים חזקה עליהם מאוד. על כל פנים תוגה וכל לבב דוי. ובעת אשר בבית יוסף הרהוזהב נשמע קול ששון ושמחה, קול שאון עליוזים; נשמע בבית יצחק סאפיר קול בוכים, קול מכאיב לב, מחוזה מול מחוזה!

ד.

ספר הזכרונות

למן היום אשר באה אסתר בברית ההתחתנות, עלו הוריה על גפי מרומי ההצלחה; שמח לבם כמו מיין ועולמם ראו בחייהם. חנה הכיטה על בתה כעל בת שמים, אשר ירדה ממרומי שחקים לשמח לב בני חלוף. בראותה אותה יושבת את חתנה שבעה נפשה די גיל וחדוה וכמו עלתה שמוי שמים; כגן עדן היתה הארץ לפניו. והיא יבני ביתה הם המאשרים, שלהם נתן הרשיון ללכת בו ולשבוע כמובו. חזונות נעימים חזו עיניה בהקיץ ובחלום; פעם ראתה בעיני דמונה איך תובל בתה לאפריון, וחתנה יושב על שלחנה את אשתו העדינה וישיחו נעימות, היא תלכבהו בעיניה יונים והוא ישקנה מנשיקות פיו; ופעם נראו לעיניה ימים יצרו, והנה בתה ילדה בן יפה עישים וטוב רואי והיא תשארו על ברכיה, תשיעשערו על ברכיה; תעבור

שנה אחת והילד ההל לצפצף, ושפתיו הקמנות הבענה: „אם זקנה”
והיא כמו הלב ורשן השבע נפשה. הזיונות נעימים כאלה ראתה בעיני
רמיונה ותהי מאשרת. יוסף גם היא התענג נחת בבא התן בתו לביתה
וידבר עמו בדברי תורה ודכמה וימצאנו שלם, וכי מלכד הכמתו
בתורה לא ורו לו גם הליכות עולם וידיו רב לו באזו שפות; ולהגדיל
עונג נפשו חלה פניו, כי יבוא לבקרנו בכל עת. מאיר בא המיד
להרות בשמחה את פני משאת נפשו ויהי מאשר, עולמו ראה בחיו,
חבל נפל בנעימים ונחלתו שפרה עליו: עלמה יפה פיה ויעלת חן,
הכמה ומשבלת יודעת לשון וספר, והיא בת הורים עשירים וטובי לב,
אשר יאהבותו באישון עינם. העתיד הראה לו פנים שוהקים ויקו לימים
טובים ומאשרים. ואכתה? — אם תשאלני הקורא — „התקח אכתה
חלק גם היא בשמחה כל המשפחה? השמחה היא בחלקה?” הנני
להגיד לך: אשר למרות שמחה כל המשפחה שבנה על פניה עננה
הרת עצבת; היא הכימה על כל אשר לה מסביב בעינים כהות ובקר
רוח כמו לא נגע הדבר אל נפשה ותעמיד מנגד. את מאיר דברה מעט וכל
יום גבר עליה עצבונה. מאיר התבונן זאת ולא מצא עוז בנפשו לשאול
מפיה פשר דבר, ויתלה את רוחה הנכאה בהצנע לכתה ובכבושת
פניה. אכתה ממנה רגשותיה בחבה ולא עברו פיה; לא נהנה לאיש
לדעת את אשר בלבבה, איזה רוח עבר עליה לעבר את נפשה ולנסוך
עליה רוח עצב, בעת, אשר הוריה מלאים שמחה; מדוע לא השמח
היא על גורלה? האם מאסה בהאיש אשר בחר בו אביה לתתה? חייך?
ומה ראתה על ככה? ומה עול מינאה בו כי רחק לבה ממנו? כל
אלה הסתורה בנפשה פנימה. אך את אשר הסתירה היא יגיד לנו
ספר הזכרונות אשר לה, ונדע את הכל. אכתה ראתה בספרים כפרי
זכרונות, אשר כתבו עלמות את רחשי לבבן עלי גליון ותחקה אחר
מעשיהן; והספר יגיד לנו את הכל ונדע מה היה לה. ואלה דברי
הספר:

כ' ניסן. תקופה חדשה ההלה היום בימי חיי; גבריאלי
השדכן יאמר לתת אותי לאיש, והורי יאמרו לדבק טוב, אמי האמר,
כי הגיעה עתי עת דודים, ואני כבת שבע עשרה שנה! ... אך
אולי הצדק אתה; הן רבות קראתי בספרים שגם בלכות עלמות צעירות
ממני מצאה האהבה קן ותמינה אונן לדברי אהבה, לו יהי כדבריה!
הן הורי ישמרו בכל לב להביאני בברית הנשואין, ומדוע אפריע
עצמם? מווע תה עיני צרה בששון לב הורים יקרים כמוהם? הפעם

נוכחתי מה גדלה אהבתם אלי, כי שאל אבי את פי אם מוציא החתן
הן בעיני, תחת שלו היה המשפט לצינות עלי במפגיע. הן רבות
קראתי כפרים המתארים חיי היהודים בימים עברו וגם בימינו אלה,
מהורים אשר הכבירו אכפס על יוצאי הלציהם. ואבי, הלא שאל את
פי ומוציא שפתי קרוש לו, היש לי עוד צדקה להדאיב את רוחם
זלחפריע שמתחם? —

ר"ח אייר. אמש בערב חגגו הורי חג התנאים ברוב הוד
והדר. כל הלילה נרדה שנהי, הגיתי במעשי הערב ובשמחת לב
הורי. אבי נגש אלי וששון לבו נראה על פניו, ויאמר לי בעליצות
לב: „מה מאשרה את בתי! התנך הוא איש מלא תורה והכמה ומעורב
בין הבריות, הוא עלם נחמד וטוב רואי, ומה מאוד אישמח לתתך
בחיקו". אמנם כן. עלם יפה הוא, זאת לא אכחד, חכנו כאלון
זבחור בארוים, כן שמעתי מהללו מפי רבים וכן שלמים, ראיתי איך
פערו הקרואים פיהם כמו למלקוש לשמוע לקחו... אמנם כן, לא
אמיצא בו דופי. אך מדוע לא ישמח לבי גם אני? מדוע לא אקח
חלק בשמחת לב הורי? מדוע הנני קרת רוח כמו לא יגע הדבר אל
עצמי ואל בשרי? מדוע לא יתעורר לבבי ונעור הוא מכל רגש?
פליאה דעת ממני! אין זאת, רק כי לבי לא יהוש עוד רגש להותי
עוד עלמה צעירה לימים. אבל מדוע אמרה לי אמי, כי הגיעה עתי
עת דודים?

כ' אייר. היום בא מאיר לחדרי וימצאני יושבת הפושה
ברוב שרעפי בקרבי, וישאלני מדוע הנני עיובת רוח. ומדוע הנני
עיובת רוח? — אשאל גם את נפשי — מדוע לא התעוררו רגשותי
בביאו, כאשר תשמה כל עלמה בבוא התנה לבקרנה בביתה? הוא
הדבר אשר דברתי: חסרת רגש הנני, הנני עוד עלמה צעירה לימים.
י"ח סיון. כואו ועד היום רבות הגיתי ועמלתי למצוא פשר
דבר הוגתי, יגערתי ומצאתי, מצאתי חידתי, וכבר אדע לתת לרגשותי
תיצאות. עתה אבינה את רוחי ואדע את נפשי, אדע פשר דבר קרת
רוחי. עתה נוכחתי לדעת כי... כי זרה לו רוחי! אך מדוע? מה
על מצאתי בו כי ירחק לבי ממנו? האם איננו בחור נחמד להלל?
האם איננו עלם משכיל ויודע תורה? הלא הורי ישמחו בו וימלאו פיהם
ההלתו והנמו שבעי רצון... אמנם כן, אך בכל אלה אין די עוד
למשוך את לבי אחריו, לא לרצון הוא לי הדבר! לא עלמה צעירה
אנכי עוד, צדקו דברי אמי, כי הגיעה עתי עת דודים. שבת וראיתי,

כי כבר בקרו אשכולות שכלי ויודעת אני להוציא משפט . לא לרצון הוא לי הרבר , כי מתנת הנם הוא ואני אשנא מתנות . הן מה עשיתי אני בזה ? אין דבר ! הורי נתנוהו לי מתנת הנם , ואני כמו הייתי נעורה מכל רגש , כמו לא אדע לבחור מה מיב לי . האדם לא ישמח במוב אשר לא עמלו ידיו בו . ולפי ערך העבודה יגדל מחיר הפעלה , ולכן גם מים גנובים ימתקו כי באו בשום נפש בכף . אודה על האמת , אשר לוא מוצאתי עלם בעל כשרונות כמוהו ובו בחרתי אני , או שמחתי מאוד מדעתי כי אני אני בחרתי , ואם עמדו עוד לי הורי מנגד , אז היה נעים לי הרבר משנה , כי נלחמתי גם יכולתי . על האדם להלחם בעד חפץ נפשו . הוא הרבר אשר דברתי : לא לרצון הוא לי הרבר , יען כי לא עשיתי בזה כל מאומה , הלוואת אהבה תקרא ? איך תוכל למצוא אהבה כזאת מסלות בלבבי ? אישמח מאוד על ההמצאה הזאת , עתה נפקחו עיני להבין למצער רגשות נפשי , עתה יודעת אנכי , כי לא עלמה צעירה לימים אנכי עוד , עתה אדע לבחור במוב ולמאוס ברע .

כ' סיון . הוספתי לחקור ומצאתי כי צדקה השערתי , וכי אין בידי להמות לבי אחריו . אתמול בערב היה מאיר בכיתנו והורי כבודתי ידברתי אתו טובות , ואני הייתי כאלם לא יפתח פיו , האם ילדה קמנה אנכי ? האם עלי לאמר טוב לכל אשר יאמרו החדי טוב ? איך אאהבהו אני אם הם בחרו בו ? הלא בחרה מרים באיתיאל למרות פיכל אביה השר ... ואהריתה ? ... הוה , מי יודע אם לא שגיתי במשפטי . אך לא , מרים היתה מאשרה לנצח , בי אהבה אישה אהבה נצחת והיא השיבה אהבה אל חיקו , ותחי נכונה להקריב נפשה על מזבח אהבתו , ורק ידי אנשי רשע היו במעל הוה כי שם מחנק לנפשה , ומידו נגורה מארץ היים , ולא בו האשם ! האם לא שם קץ לחייו בהדעו , כי נפל בשחיתות אנשי רשע ? הקנאה היתה קשה כשאל באשר כי היתה האהבה עזה כמות ; ועל כל אלה הלא יקר הוא גם המותה מידי ידיר לב , כאשר ינעם המות לגבור מלחמה בהלחמו על שר קרב .

ר"ה תמוז . כל יום ירחק לבי ממנו ביתר שאת וכעה הגתו עלי למשא ולא אוכל עוד נשוא אותו , „לא אמצא בו דופי“ — אמרתי אז — אך זאת היא דעת הורי , אשר בלי דעת נפש נמשכתי אהרית , אך היום אמצא בו מגרעות רבות מרבה להכיל . הן הוא איש אין רוח בו וסוג לב , כי יירא להוציא הגה מפיו , ובשבתו בהברתי הגתו כאלם

לא יפתח פיו . הן אמנם עצובת רוח אני בחברתי ולא אתן מקום לי להרבות שיחה ; אך האם עלי לפתוח פה לאלם ? עליו להרבות אמרים אמרי הן ותהנוגים ולהפוך גם לבי בקרבי ! ... אבל מה אעשה עתה ? מה תתן לי ומה תוסיף לי דעתי אם קצרה ידי לעשות כאשר עם לבבי ? עיני נפקחו לראות אור ואין לאל ידי להושיע לי . אך אגלה טוד לבבי להורי , כי בחלה נפשי בהאיש אשר בחרו בעדי ? הלא אהוב ויקר הוא בעיניהם , יעמרוהו כבוד והדר ויחסרוהו מעט מאלוהים ; והיה כי ישאלוני לסבת שנאתי אותו מה אשיב לשואלי דבר ? האם עיניהם אנקר ? ואם אגלה לפניהם רגשי לבבי ומעלות רוחי הלא ימלאו פיהם שחוק וילעגו לי ... אך מה מני יהלוך אם ילעגו לי ? הלא רבים ילעגו גם לקאלוכבוס במרם נגלה אור האמת , ושנות מאות היתה גם דעת קופערניקוס ללעג ובכל זאת הצדק אתו ... טוב הדבר ! עלי להלחם בעד חיי וחפץ נפשי !

כ"ז תמוז . עתה אראה , כי הזמן החל לעולל עלילות בנפשי , ומי יודע אם לא תצא מהשכתי לפעלת ידים ; ראשית דרבי צלחה , התקוה נעורה בי . אדאלף המורה בא הנה , אותו ראיתי בתפארת אדם , לו עזו וגבורה , פיו ידבר נבהה נכהה , מה עז רוחו , הוא לפני מלכים יתיצב . הן אמנם לא נחמד תארו , אך האם לא בחרה בת נסיך בכושי והוא גבור חיל ? אדאלף הביא אתו ספרים למקרא , ובפעם הראשונה בבאי לביתי כבר מצא את נפשו להגיד לי על פני כי יפה אנכי , אך זה הוא עזו רוח היום לא בסתר דבר , כי גם בערים הגדולות לא מצא עלמה בעלת הן כמוני ורגילה אנכי מרבבה , גם ספר לי תולדתו , כי לא לקח עוד אשה ; האמנם לא ?! מה בדבריו אלה ? ואם כן הדבר מה מאשרה אנכי ! תקותי השעשעני כי עוד אראה בטוב ... והורי ? ... הוא הדבר אשר דברתי עלי ללחום בעד חיי וחפץ נפשי !

י"ב אב . האה ! מראשית כזאת ראיתי , כי הזמן בחר בי להיות למופת לרבים . עתה אראה , כי לא מעשי שוא ודגרי כזב יכתבו לנו סופרי ספורי אדבים , ולא חזונוי לבם יכתבו בדיו על לוח , רק מעשים יִשְׁקְרוּ , אשר ראו עיניהם ואשר שמעה אזנם , והמה כיד הצחות הטובה עליהם יבינו לתת להם סדרים ונאמים נעימים וילבישום מהלצות . הן גם בי תראה האהבה נפלאות . בספר אשר לקחתי ממנו היום מצאתי מכתב כתוב אלי בעצם ידו , אך זאת היא ערמת אהבה ! האה , נופת הטפנה שפתיו , דבש וחלב תחת לשונו , מה רמז עשתנותו

ומה רבו הגיוניו. בדברו עמי היום האר לפני אביב נחמד באמרי פיו,
 ואנכי כמו הזיתי מצע דשא תחת רגלינו, שמים מהודים על ראשינו,
 מצדנו פלג מים ולפנינו חורש מצל זכרם חמד בו שתולים עצים
 רעננים, ואנחנו המאשרים הלכנו בין השררות לרוח היום לשוח ולהתענג
 נחת, אך בו ראיתי כח נפלא! היפלא איפא, כי אכבר אותו על פני
 האיש, אשר בחרו אבותי בו? האח, מי יודע אם לא אהיה עוד
 מאשרה... והורי? ... האם יאמרו לדבק טוב? ... אחת היא לי!
 את הדברים האלה לקחתי קורא יקר, מספר הזכרונות אשר
 לאכזר ועוד רבות כאלה כתבה בו; אך רי לך גם זאת לדעת את
 אשר בלכבה, כי זרה רוחה למאיר רק בעבור כי בחרו בו הוריה,
 והאהבה לא תשרך דרכיה בדרך עקלתון. היא קראה בספרים ספורי
 אהבה, אשר הבת עשתה מעשיה נגד רוח הוריה ותוכל, ואולתה
 השיאתה, כי רק זה הוא הדרך הטוב, ותואל ללכת בו, ותתאמץ
 למצוא במאיר מגרעות למען תצדק במשפחה ולצאת ידי חובת עצמה,
 ובכר געלה נפשה את התנה הנכבר גם בטרם ראתה כל תקוה
 לנפשה, בטרם מצאה את אשר בקשה, ומה גם אחרי כי בא לעיר
 אדאלף המורה ועמו ספרים רבים ספורי בדים, אשר די בהם להלהיב
 נפש עלמה צעירה לימים ולתפוש אותה בלבה, והספרים ההם הורו
 לאחזר את הדרך לבוא אליו, והוא, להיותו בעל רוח עז, דבר על
 לבה דברי אהבה ויהללה בפניה, כי יפה היא מאוד, דבר, אשר
 התענג כל אשה לשמוע מפי גבר, וביותר אשה, אשר התאמץ למצוא
 חן בעיניו, וערמותיו מצאו חן בעיניה, כי רק באלה אותה נפשה.
 כן עברו ירחים אחרים, ובכל יום רחק לבה ממאיר ביתר שאת, ותוסף
 להתראות פנים את אדאלף מוקד תשוקתה, ותהי עליוה; רק בזכרה,
 כי ביד הוריה היא, אשר להם הכח לצות עליה, נפל רוחה העלז
 בקרבה, ועל פניה שבנה עננה חרת עצבת. אך עד מהרה חלף עבר
 עינינה בזכרה, כי עליה ללחום את הוריה, דבר, אשר קותה אליו
 ימים רבים. אולם בבוא מאיר אליה היתה עצובת רוח מאוד, כי לא
 מצאה און בנפשה להחל המלחמה, אשר אליה נשאה את נפשה,
 ומאיר התכונן זאת. לראשונה נסה לנחם את נפשו, כי סבת קרת
 דוחה היא בושת פניה, וכן התנצלו גם הוריה בגלותו את אונם על
 דבר פחרתו, אבל לאט לאט נוכח לדעת, כי זרה לו רוחה, ותבך
 במסתרים נפשו; גם הוריה נבהלו בראותם את דרכה, ויתאמצו לחקור
 מפיה סבת עצבונה; אך כושת פניה ואימת הוריה גברו על ריחה.

השיקף, לבכה והשם מחסום לפיה, והמצא הואבית להציע לב
הדיה, אשר נדלה מבוכהם מאוד, אך הרגיעה מבוכה נפשם על
נקלה, ובלבם נעור פחד ויגון, ויד העצב חוקה עליהם מאוד.

ה.

נשים דעתן קלות.

אדאלף היה כבן עשרים וחמש שנה, איש גבה הקומה, בעל
פנים שהורים ורל בשר, מנלח זקן, לבוש בגדי כבוד, מעיל קצו
ומכנסים ארוכים, כהנת לבנה על לבו, מגבעת גבהה על ראשו,
נעלים מגוהצים ברגליו ומקל הפארה בידו, ונוסף לזה ראי עינים על
עיניו הגדולות. לפי דבריו הוא בן הורים עשירים ממרום עם הארץ,
אשר יצא מביחם נוסבה, כי הואילו לתת אשה בהיקו בהיותו בן
שמונה עשרה שנה, והוא בחר להיות נודד מכיה אביו המלא כל טוב
וברכת ד', מקחת רחים על צוארו עודנו באביו, כי חרפה היא לאיש
לקחת אשה במרם הגיע לשנות כח וזינה, במרם השיג ידו להביא
טרף לביתו לתת מעדנים לנפש האהובה לו. כן, לפי דבריו, ינער
חצנו מקחת משען כסף מידי הוריו, אשר בכל פעם יציעו לפניו כזאת
במכתביהם, והוא ימאן בזה באשר, כי הרפה לאיש להיות למשא על
שכם אחר, בהיות לאל ידו להביא להם יחקו ביגיע כפיו; ולזאת בחר
להיות מורה למען כלכל נפשו בימי נדו. על דבר חכמתו ודעתו ידבר
גבהה גבהה, כי ידיו רב לו בשפות החיות המתהלכות בארץ, ולפי
דבריו השאיר בבית אביו העורת בית מדרש הרבנים, ששם כלה חק
למודו בימי חרפו, ומאז ועד היום עלה במעלות ויוסף חכמה ודעת.
בבוא אדאלף לעיר מגורי אסתר, בא לבית אחדים מבעלי בתי העיר,
ויתאמר לפניהם בחכמתו והשכלתו, ולהודה על עמלו בחכמה נתנו לו
את בניוהם, במחיר לא מצער, לחנך אותם על פי דרכו; כי לביה
היות עם ישראל גוי נוהר מאוד בהליכותיו, נוהר בכספו, בעסקיו,
בקניניו ובכל פנות יהוה פונה, אשר במרם יחל לנסות דבר הוא רואה
את הנולד אם כשר הדבר לפניו ואם ישא לו פרי, אך לא נוהר הוא
בהפקידו עתותיו בניו כיר מורה, או לא יחקר ודבר, ומסור אותם

לידי מורה הבא לידו ראשונה, מכלי חשוב פן ישחית את נהלתו, והחלקה הטובה יבא יבא בנפשו, ויטע בה זמורה זר. ובכן מצא לו אדאלף על נקלה בנים להורות אותם. בבואו הביא אתו ספרים בשפת הארץ וגם בשפות אחרות, ועל ידיהם משך אחריו לבוה הצעירים וגם הצעירות, ואחת מהנה היא אסתר, אותה מצא לנכון לפניו לדבר דברי אהבה באזניה, וימשוך אותה בחוקת היר; במעלליו ובערמותיו תפיש אותה בלבה, עד אשר דבקה נפשה אחריו. אהבתו מלאה את כל הדרי לבבה, ונפשה נקשרה בו; דמיונה הולוכה שולל למצא בי את אשר לא מצאה כהתנה הנחמד, הנכבד והמשכיל באמת, ותכבד אותו על פניו. בה עברו ירחים אחדים, אסתר הוסיפה אומץ באהבתה המסתרת, ולבה שמח כמו מיין כראותה, כי החל הזמן להראות בה עלילותיו; ורק בזכרה, כי לא ברשות עצמה היא עגמה נפשה, וזאת אשר הוסיפה מוקדי אש לאהבתה את אדאלף, אשר קנה כליותיה ולבה, אחריו כי עליה יהיה להלהם בעדה.

הוריה, בהתבוננם בה זרית, התעצבו מאוד אל לבם, ולא ידעו מאין נפתחה הרעה, מי הסב עצב ויגון בנפשה. מאיר, בתור איש אשר לו עינים לראות ולב להבין, ראה לדאבון נפשו, כי פרץ הזמן פרץ בהצלחתו, ויהל לְיָאֵשׁ את לבו מאשרו הגדול, ויהי כאיש נדהם, זכמו נפל משמים ארץ. המגדלים הרבים, אשר בנה לו ברוח דמיונו, נהרסו עד היסוד בס. בה שנה פתאום מצב המשפחה המאשרה הזאת, ומי יודע את החדשות אשר יביא להם הזמן בכנפיו.

פה מקום אתנו להעיר את אוון הקורא, כי זה האיש אדאלף, אשר התגנב בלב אסתר וישביתה מטהרה, הוא אהרן בן יצחק סאפיר, אשר עזב את רחל אשתו לאנחות; ועל פי הדברים האלה נקל להקורא לדעה, כי לאהבת אסתר אהזו עוד נתכנו עלילות.

• 1

אכן נודע הדבר.

ביום אחד בחודש השני, ובני בית יוסף הר-הוהב שבו מבית מסחרם לבית מגורם, ואחריו אכלם ארוחת הערב הלכו לנוח על

ישכבם ושנתם ערבה להם. ויהי בחצות הלילה, וקול דופק גדלת
גשמע לאוני יוסף, ויקם ממשכבו ויפתח את הדלת, והנה אציל פולאני
כא הביתה, ואחרי בקשו ממנו סליחה על הפריעו שנתו, הודיע לו,
כי חפצו לקנות ממנו סחורה לבגדים, ולהזותו איש עובר אורח נאלץ
לבוא אליו בלילה ולאחוזו דרכו הלאה. יוסף לבש בגדיו ללכת
לחנותו, ומדעתו, כי בערב ההוא סגרה אסתר את החנות על מספר,
הלך לו לחדר משכבה, ולבלתי הפריע שנתה, נגש אל מלבושיה
לקחת משם את המפתח לפתוח החנות. בהוציאו מוצלחת בגדה את
המפתח הוציא בלו משים גם גליון ויהויקו בידו ולא שם אליו לב,
ולך להחנות ויתן להאציל סחורה כחפצו. בשוכו לביתו התבונן אל
הגליון אשר בידו, וירא ועליו כתוב: "לאהובתי היפה-פיה אסתר הר-
הזהב". לדאשונה חשב יוסף, כי ידי מאיר כתבו את המכתב הזה,
אך עד מהרה התבונן היטב ויבר, כי לא זה הוא כתב יד מאיר,
ויבהל מאוד, וימחר ויפתההו, וכידים רועדות אהו הגליון בידו, ויקרא
בו כדברים האלה:

"אהובתי מקור חי!"

"בשם הזה אקראך יפתי, כי למן הרגע הראשון, אשר הוית
את פניך הנעימים, נטה לבי לאהוב אותך אהבה עזה כמות. הן
אנכי סבותי ערים ומדינות, הייתי בערים הגדולות באיראפא, ראיתי
עלמות הן מכונות עמנו ומבנות עם הארץ, אך את עלית על כלנה;
יפה את כלבנה ברה כחמה, ומלא הפנים הן ויפי פור לך הטבע ביד
גדיבה, לא הסה עין יוצרך להאציל מהדורו עליך ולעשותך מכלל
יופי. עין בעין אראה, כי לא להגם הביאתני יד אמאר הנה, לבי וגידי
לי, כי פה אמצא את אשר בקשתי ימים רבים ולא מצאתי. נקל לך
לדעת עד כמה נמלא לבבי גיל וחרדה בראותי, כי לא זרה לי רוחך,
וכי כרית לך אוון לשמוע דברי. האח, אמרתי, מה מאשר הנני! מה
גדלה שמחתי אם בת הן הוו אלילת היופי תפול בנורלי! מהרגע
הראשון דבקה נפשי אחרך, וכך שמתי כל מעיני, כך הגיתי בהקיץ
ובחלוס; את כוכב הנדי, ובלעדיך חיי אינם חיים. ועתה הגידי לי
שאהבה נפשי, עד מתי יזר לבבי בין תקוה ופחד? עד מתי יהיה זה
לנו לכוקש? אינם, לא אפיה אף רגע, כי נבינה את למה ירך לי
לשלמים, וכבר הכנתני את רוחך, לא נבחר עצמך ממני, ורק בושת

פניך תעמוד לנו לשמן על דרכנו, אך עד מתי אתגודר? תחלה
 הממושבה הזאת תאכל כרקב בעצמותי! הסירי יפתי, את מסוה
 הבושה מעל פניך, שביעי אמתר לדברי, הנני נתן לפניך היום שני
 דרכים, ושניהם כאחד טובים המה לקרב קץ ישועתנו, בחרי לך אחת
 משתי אלה, או כי תקרעי סגור לבך לפני הוריק, גלי לפניהם הסוד
 הכמוס בלבבך, הגירי להם, כי בחלה נפשך בהאיש אשר רוממו עדיך
 וחפצך כי, ואותי בהרת לעבור אתך את מעבר החיים, ואני ידעתי,
 כי ישרים אביך חפצך, כי יהירה את לו, את היא נחמת הוריק ומקור
 תקותם, כאשר את לי מקור חיי פה עלי אדמות; ויכול היות כי
 לראשונה יתקצפו ויתרגזו ואין נחת, אך לא אפונה, כי עד מהרה
 תקום הסערה לדממה, וכי ישרים אביך חפצך אחרי כי תקשי עורף,
 ואז נהיה מאשרים לנצח! האח, הרעיון הזה יחיני ויפח בקרבי רוח
 היים חרשים. אולם יפתי, אם כלה ונחרצה היא מאתך לבלתי גלות
 הדבר להוריק, אם לא תמצאי און בנפשך העדינה לצעוד צעד ענק
 כזה, כי בלב טוב ונפש חנינה בדרך ד' אותך, תני לי ירך כאשר
 נתת לי לבבך, מסרי נפשך בידי ושנינו נעזוב עיר מולדתך, במחי
 בי כי לא תחסרי דבר, אני אשא ואני אסבול, אעמול ואהאמץ
 להמציא מעדנים לנפשך העדינה, אשאך על כפיים, למענך אבוא באש
 ובמים; במחי כי ובחכמת לבבי, כי יהיה לאל ידי להמציא לך כל
 צרכך. אך גם אז עוד תקוטי חוקה, כי יעתר לך אביך ויעשה שלום
 לך, ולא לאורך ימים יקצוף. ראי אני מוסר בידך נפשי, חיי ומותי
 וכמוב בעיניך עשי. אקוה, כי תקרבי קץ ישועתי, תשמחי בקרוב לב
 אוהבך, תחבשי ישר לבנו ותוציא אותו ממכוכתו ומשברן רוחו,
 ידיך אוהבך אשר כלתה נפשו אחרך, — אדאלף.

דעה לנבון נקל תמהון לב יוסף למקרא הדברים האלה: עיניו
 חשבו, וכמעט התעלף מעקת צרה ויגון, וכמו הלמו הממו רעם נשאר
 על עמדו ולא ידע נפשו. ברגע אחד נפל מבמתי ההצלחה לכאר
 חושך, בתו היהירה נהמתו בחיים שמתה מדרך הטוב, ותתן את לבנה
 לחבל בו חבל נמרץ, אהבה בלתי מהורה מתנוסס בלבנה ושועלים
 הלכו בו; את חתנה העלם המושביל, אשר כמלאך אלהים יכברו
 תגעל נפשה ותבכר על פניו בן פריץ, אשר ילך שיובב בדרך לבו,
 איש מולדתו כמיוסה ולא נודע מי הוא ומאין הוא בא, לאיש כזה
 מסרה לבנה ונפשה. «אוייה לי!» — קרא ויגו יעיר ראשו, הבת
 מפחתי ורביתי לפצעי ולהבורתי, הבת, אשר בה שמתי כל הקוטי.

הלב המהור, אשר שמתו עליו משמר, היה כעיר פרוצה אין חומה, נפש התמה היתה לפרוזה, ואני, אויב לי, כי באתי עד הלום. לוא חשבו עיני במרם ראיתי כואת, לוא נסתמו אוני במרם שמעו כאלה, הה, הכרם אשר בו נמעתו נמעי נעמנים מוצאתי בו זמורת זר, קויתי לעשות ענבים ויעש באושים. ומה אעשה עתה? מי יודע אם תצלח לי לעקור נמעי זר אלה? מי יודע אם לא שורשו עמוק עמוק? לא לשוא פחדתי בראותי נמיתה העצומה לספורי בדים, את אשר פחדתי בא לי. חנה! עתה תראי, כי לא לשוא התפרצה אנחה כבדה מלבבי בשמעוי, כי בתנו ישבה עד חצות לילה ותקרא בספר. ארורים המה הספרים, אשר שחרו נפש בתי התמה, וארור הוא הבן-פריץ, אשר הכאיב החלקה הטובה באבנים, ארור הוא לפני ד', כי שחת נפש בתי ויתפוש אותה בלבה וידיחנה בדרך הטוב! — כה קרא יוסף במר נפשו ומעיני עיניו נפתחו ויבך מרה. הרעיון הזה, כי שמתה בתו מדרך הטוב שם בנפשו שמות וכמשא כבד הכביד על לבבו, וזמן רב היה דהם. אחרי כן התאושש וישם לפניו מחסום, מדאגה מדבר פן תקיץ יעיתו משנתה ותבהל, וישכב על משכבו למעצבה, אך נדרה שנתי ל: הלילה, וישבע נדודים עד הבוקר.

מחזה מכאיב לב.

בקום חנה ממשכבה בבוקר השתוממה לראות, כי לא קם אישה ממטתו, תחת אשר הסכן הסכין לקום בכל יום במרם בוקר, הדר ותשם בגדיה עליה, ותגש אל מטתו ותרא לחדרת נפשה, כי ער, רק שמורות עיניו סגרו ופלגי מים תרדנה עיניו ותחרד מאוד עק: „אויב לי! מה לך אישי כי תבכה? הה, מה היה לך? מה רע?” יוסף פקח את עיניו, אך לא הוציא הגה מפיו, כי כבדה אנהרו וגדול הכאב מאוד, ויאנק דום, ורק הראה לה באצבעו הגליון אשר לפניו, לאמר: הוא סבת עצבוני ומקור תוגתי. הגה לקחה את הגליון ותקרא בו, ובמרם הישלימה לקרוא אותו המו חשבו עיניה, ברכיה פקו ותפול באין אונים על הארץ.

והתעלף. יוסף נבהל עד מאור לראות המהוה אשר לפניו וכבר נחם על מעשהו, ויהגור שארית כחו ויקם מממתו ויקרא לאנשי הבית לעזרה. עד מהרה באו משרתי הבית וגם אסתר בתוך הבאים, וישפכו עליה מים קרים וימכלו את רקתה בחומין ועירוה ויעוררה, עד אשר התעוררה חנה ותפקח עיניה, ויקחה וישכיבה במטתה. הה אני! מו זה נחיתה? מה קרה לאמי היקרה? — שאלה אסתר בדמעות עינים יוסף הושיט לה את המכתב, ויאמר: הא לך בתי, מכתב דודך, א הסבות כנפש אמך! — אסתר לקחה את המכתב ותתארם, דמי לבב צפו על עיניה ותצא בכישה פנים מאת פני אביה.

ומה? האם פעל המהוה הזה על נפש הבת? — תשא הקורא — האם נהמה על מעשיה אחרי ראותה עקת לב הוריה? הו גמרה אמר להיטיב צעד ולהתיצב על דרך טוב אחרי ראותה, כנפשם הוא? ואנכי לדאבון נפשי הנני להגיד לך: לא, המהוה מכא לב הזה, לכד כי לא הרך את לב הבת, אך גם הקשה את לבבו כי כבר מצאה מקרה כזה באחד ספורי אהבים, ואהבתה ותקוה הוסיפה אומץ, ויוסף ללכת בדרכה ולעשות מעשיה זר מעשיה; וזו

ההוא כתבה בספר הזכרון אשר לפנייה את הדברים האלה: ו' תשרי. „אדאלף אדאלף! לוא ידעת את הפעלה, אשר מכתבך היקר על נפש הורי! אבי ימוג בדמעות, אמי התעלף ושניהם כמו חיים בעולם התהו. האח, מי יתן לנו סופר מהיר לא אהבתנו ותהלוכותיה באומר ודברים, אז הלא נברא ספור א נכבד לשעשע לב רבנות אלפי הקוראים; הלא לא נופל הוא אהבתנו מספורי אהבים היותר נכבדים בתבל. אהבתי אליך אומץ ותקותי תשעשעני לראות אתך חיים ואהבה. עתה ידעתי נלחמתי בעד נפשי, נלחמתי בעד אהבתי, ומה נעימה המ הזאת! טוב הדבר, כי נגלה סודי להורי בדרך מקרה. עוד לא המלחמה, עוד עלי להלחם מלחמה עזה וקשה, היום או מחר אבי מפי פשר דבר ויביא חשבון מעשי לפניו במשפט. הכיני למלחמת החיים! תדרכי נפשי עזי, חוקי ואמצי אל תחתי ואל ת אדאלף, קרובה ישועתנו לבוא ותשוקת לבבנו להגלות“.

ביום ההוא לא הלך יוסף להתפלל לבית התפלה כדרכו ת כי היה האיש ההוא משלומי אמוני ישראל — ויתפלל בביתו, את ספר התפלה בדמעות עיניו. מאיר, אשר ראה תמיד את כבית התפלה במוקד, בראותו היום כי נפקד מקומו, הלך בחצ

לביהו להודיע סבת הרבר, וירא והנה גברת הבית שוכבת על משהה
ופניה לבנים כשילג, אסתר כלואה בחדרה יושבת הפישה ברוב
שרעפיה בקרבה, ויוסף גם הוא הולך כצל משומס ונדהם, ויתפלא
מאד, וישאל את פי מוחתנו פשר רבר. יוסף מבלי הראיב נפש ידירו,
ומתקוהו אולי יצלה לו עוד להביא חכמה בלב בתו, להעבירה מרעתה
ולחשיב לבה אל ההנה, לא אבה לגלות לו הדבר כמו, וימצא הואנה
לאמר: „חנה רעייתי הלתה פתאוב, ואני ואסתר שמרנו עליה כל הלילה
חליפות ושנה בעינינו לא ראינו, על כן הננו היום כנדהמים“. מאיר
קבל המענה, כי האמון ביוסף בר הלבב שלא יוציא מפיו דבר שקר,
ולכו שב למנוחתו. אסתר, אף כי גמרה אומר בנפשה לעמוד חוק
נגד רוח הוריה, ולבלתי הכנע מקול גערה וגם ממחלומות, בכל זאת
לא מצאה און בנפשה לראות פני הוריה ביום קרה המחזה, ויתחבא
בחדרה לבלתי הפגש במבטי עיני אביה והדי כלואה כל היום בחדרה
ולא יצאה החוצה.

ח.

השבון צדק.

ביום המחרה אחרי המחזה אשר ראינו בבית יוסף, יהי לעת
ערב וחנה קמה ממושכבה ותשב לשלחן אצל אישה. רגעים אחרים
ישבו דומם, כי רגשות לבב שניהם מלאו בתי נפשם על כל גרותם
והדבר אין בהם, מפיחם נעתקו מלים וכמו לשונם לחכם דבקה, ולא
יכלו להוציא הנה טפיהם; עיניהם נמלאו דמעה ומבוכת נפשם נראתה
על פניהם. אחרי כן התאוושש יוסף ויפתח שפתיו:

—מה תאמרי רעייתי, לדבר הזה?—

—מה אומר ומה אדבר— ענתה חנה במנוד ראש— אומר

להרים כסוני וגבעוה נפלו עלי—

—אויה לנו כי באנו עד הלום— קרא יוסף בבכי— מה פשע

ומה חמאתי, כי הבאתי עלי הרון אף ד', כי הקים עלי רעה מכיתי,
הה, תקותי היתה לאכזב ותחלתי אך מפח נפש, רבות מחשבות הן
בלבי, תארתי לפני עתיד נחפה בירקק חרוץ, והנה יצא השמן

שמחבואו ויוסף נשפי רעל בכוס שמחתי וימרר את חיתי, כי צרה
היתה עיני באשרי ויפילני משמי מרום לעמקי ארץ נשיה. הה, לוא
מתי במרס ראו עיני את אשר ראו ביום אתמול, או ישנתי וינוח לי,
ועתה לא אנוח גם בגיא צלמות. לוא ירעת רעיתי, עד כמה אוהב
את מאיר, כבן במני אחשכנו, ואהבתי אליו טמונה עמוק עמוק
בחדרי לבבי; ועתה יאמר הנבל אדאלף לעקרהו מלבבי למען יירש
הוא מקומו. טוב לי לנתק פתיל חיתי מלנתק מותרות הברית.

—הבלג על יגונך אישי היקר, ואל העזוב עליך שיחך, אולי
עוד לא אברה תקה, אולי לא שגשגה האהבה הורה עמוק עמוק
בלבה ועוד יצלח לנו לעקרה משרשה ולהשיב לבה למאיר נושא
נפשנו—

—אמן, כן יאמר ד'! — ענה יוסף בקול נואש— אך אנכי
אפונה בזה אפונה מאד, וזה לך רעיתי, רוח בני הנעורים, המה לבי
בעינים עצומות אחרי מורים מתעים ולא יהוו נבחות, וכל עוד נתאמן
לפקוח עינים עורות, יהויקו בדרכם המלאה אנכי נגף וצורי מכשול ולא
יאמינו שוב מני חושך; ואם עוד תחזק עליהם יד או יפתחו יתנם
ויתפרצו, ישאו אבר כנשרים לעוף שחקים. הה, מי יודע אם תצלח
לנו עוד להשכילה בינה. ראי נא, מדוע וזה רוחה למאיר? מה עול
מצאה בו כי רחקה ממנו. הלא עלם נחמד הוא, יפה תאר ובחור
כארוים וגם משכיל ונבון דבר, וזה לך האות, כי רוח עושים מסוך
בקרבה, וכי תאהב ורות ותהפכות; תשנא את מאיר על אשר נאהבתו
אנחנו, ותאהב את השמן מדעתה, כי תבחל נפשנו בו, ואין מדפא
עוד לשכל עקום הולך ארדות עקלקלות—

—בכל זאת נקרא אותה הגה, ובכל עוז נתאמן להשיבה מדרכה
בדברים טובים ונחומים וגם בחמת גערה, אולי יעורנו ד' להפוך לכה
למיב—

—כדברך כן תעשי רעיתי, אך מי יודע אם לא תבגוד בנו גם
התקוה האחרונה הזאת. אנכי תכנתי את רוחה. הלא תזכרי הגה, אך
התעצבתי אל לבי בשמעתי ראשונה, כי ישבה וקראה בספר עד הצות
לילה, ואת הבטת עלי בתמהון, ותאמר: „את צל ההרים אתה רואה
בדלים" ועתה ראי, כי לא שגיתי ברואה, וכי עיני חוו מישרים, כי
שקירתה תהיה לה לחמאה. הה, פחד פחדתי ויאתני ואת אשר
יגורתי בא לי; וגם עתה פן יהיו דברינו נואש ותחלתנו נכזבה—

—אל תאמר אישי לתקונו נואש, נקה לד' וישע לנו, כי לא

לעולם יקצוף, הוא שרף וירפאנו יך ויחבשנו. ועתה אלכה נא לקרא
אותה וננסה אתה דבר, ור' יעזר לנו —

— לו יהי כדברך! — ענה יוסף ויורד ראשו. חנה קמה ממקומה
ותלך לחרר אסתר, ולכבה נע בין תקוה ופחד; ותמצא את אסתר
יושבת, ראשה נשען על ידיה ועיניה לנוכה וביטו.

— קומי אסתר, אביך יאבה להתראות אתך פנים — קראה האם,
ותתאמץ להראות פנים שוחקים. אסתר לא דברה דבר, ומכלי חכות
רגע עמדה, כמו הכתה לזה זה כבר. אסתר באה לחרר האוכל,
ואמה אחריה, ותתיצב מנגד לשלהן.

— לך טוב טעם בתי, ותדעי במה לבחור — קרא יוסף במנוחה
מרומה. אסתר התדישה, פניה התארמו ותורד לארץ עיניה.

— תבושי ותכלמי בתי, הוסיף יוסף בקול חלש — האת. בית
אראה אות לטובה, כי הבושי ממעשיך, והקדתי הוקה, כי תשוב עינד
לראות טוב. ועתה שמעי בתי לדברי, הנני לסלוח לך את הכל וחמאתך
לא אוכור עוד, כמו ראיתי הכל בחלום חיוון לילה, רק בבסי טרעה
לכך ישבתי אולתך — לרכים האהרונים האלה התקדרה אפתי חסד
ראשה, ותקרא בעו רוח:

— הלוונת אולת תקרא אבי! ? —

— צדקה בתי, לא אולת היא רק רשע ככל —

— ומדוע? — שאלה אסתר בתמהון —

— לעזוב נקור מים חיים ולהצוב בארזות נשקרים, אשר לא יבילו

המים, היא אולת דעה רבה.

— לא אבין הירדתך —

— יען, כי תאטמי אוניך משמוע נכחות. הלא זאת יבין כל

איש, אשר לו מוח בקרקרו, כי מרומם הוא ערך מאד ההגך, אשר

בתרתי לך מערך אדאלף מקוראך אלף פעמים, ויתרון הראשון כן

דאתרון; ביתרון האור מן החושך —

— איש איש לפי הכו יטעם טעם, ואנכי לא כן עמדי ולבני לא

כן יחשוב; אדאלף הוא איש יודע דרכי החיים ובעל נסיון, ומאד

הוא נעז תבש בית המדרש, אשר לא ידע בין ימינו לשכאלו —

חנה, אשר התאפקה כל עה רבי חסף, לא יכלה עוד התאפק לשמע

דברי בתה האחרונים, ותצעק מרה:

— אוייה לי לשמוע דברים מרים כאלה מפוך: הו, השמן

ימשול כן ויסב את לבך אתרניה ויוליכך שולל. הגידי נא לי מדוע

המאסי במאיר? הלא הוא עלם נחמד וכליל יופי, מוצא חן בעיני אלהים ואדם, ובו יתברכו רבים וכן שלמים, ואדאלף הוא שהור כבושי, לא תואר לו ולא הדר, בן פריץ אשר התגלגל תחת טוואה ומולדתו לא ידע איש מקומה. הה, השמן מסך בקרבך רוח עושים ומסכך דעתך. תוסי עליך בתי, חוסי עלי ועל אביך, שכתי אולתך כי בנפשי הוא —

— אכתר! — הוסיף יוסף אף הוא חלקו — שימי לבך לדברי אביך, פקחי עיניך בעוד מועד, במרם תתנגפנה רגליך על הרי נשף. הן לא נעלמה ממך אהבתנו אותך, הלא את היא תקותנו ונחמתנו בחיים; אקוה כי לא תפוני בזה אף רגע, ואיזה רוח עבר עליך לפון באמונתנו ולמאום בזה שבחרנו אנחנו? הלא אשרך דורשת נפשנו ובשלומך גם לנו שלום, ואיך השיאך לבך לאמר למוב רע ולרע טוב? ואת דעי לך, כי תרוצי כמשתגע אל פי באר שחת, והצעד הזה יציערך למלך בלהות; אדאלף יפשוט כבודך מעליך, יציגך ככלי ריק ואחרי כן יעזבך לאנחות, ונהמת באחריתך ככלות שארך וכשרך, בעוד לא יהיה לאל ירך להושיע לך. ידעתי דרכי בני פרוץ כאלה ההולכים שוכב בדרך לבם, אשר ימאסו מחר במוה שבהרו היום, ומטרת נסיעתו היא, רק לצודר נפשות לפרחות, ומי יודע מאין הוא בא ואנה הוא ילך, מי יודע ראשיתו ואחריתו מי יודע? השמרי לך בתי מעשות כרבר הזה ולא האבדי אשרך בידך, אל תמכרי נפשך לשמן, היטיבי דרכך ומעלליך, והשיבי לבך למאיר השוה אהבתך; אשרך דורשת נפשי, מאשרה רחי בגורלו וטוב לך כל הימים. העדותי כך היום, ואני את נפשי הצלתי! —

אכתר החרישה.

— מדוע תחרישי? דברי, הנכונה את למלא הפצי? —

— לא אוכלה! אהבתי את אדאלף ואת מאיר שנאתי —

— הוי בת נעות המרדות! — צעק האב באפו. אכתר הרימה

קולה ותכך.

— בכי סוררה על אולתך ורוע מעלליך, בושי והכלמי; ואת

דעי לך, כי כל בכיותיך לא יועילו לך, מחר אגרש את הגבל

סעירנו, לא יקום הדבר ולא יהיה! —

— אותו תגרש מן העיר, אך קצרה ירך לגרש זכרו מלבבי —

— גשי הלאה סוררה, ולא תוסיפי לראות פני! — אכתר יצאה

סאה פני אביה בבכי תמוררים.

—ועתה ראי הנה, בְּקִרְוֵי דְבָרֵי? — אמר יוסף לאשתו בצאת אסתר מאת פניהם — הטבתי לראות, אני אהיאש מתקוה, אללי לִי בַת גְּדֻלְתִּי לִפְצָעֵי וּלְחִכּוּרֵי, וּמַה תְּהִי אַחֲרָיִךְ הַרְבֵּי? בִּינְתִי תִּסְתַּתֵּר — דוּמִיָּה נֹדְרָא שְׂרָרָה בְּבֵית .

הלא שמענו דברי האב האמלל, אשר דבר באפו, כי לא תקום מחשבת בתו ולא תהיה, אך בסתר לכו השב אחרת, אשר לא מוצא און בנפשו לגלות גם לאוני אשתו. הוא, כיד הנסיון הטובה עליו, ראה ויוכח, כי אין לו עוד כל פתח תקוה להשיב לבה למאיר, ובקרבנו נעוד הפחד, פן תקים אסתר עצת אדאלף האחרונה לברוח עמו לארץ אחרת, ואז הלא תקום פעמים צרה, כי ישכל אותה ואת מאיר יחד יום אחד; ולכן גמר אומר בנפשו, אשר אם לא יצלח לו עוד להטותה להפצו, לענות בעל כרחו אמן. כן גברה אהבתו לבהו על כבוד ודעתו. לשמע קול בכיתה נהפך לכו בקרבנו; ואף כי נפשו ידעה מאוד, כי תביא אסתר אסון עליה, בכל זאת לא אבה לרחות אותה בשתי ידים. רק בזכרו, כי יאבד את מאיר, אשר אהבתו מלאה כל חדרי לבבו התעצב מאוד, נפשו ירעה לו ולבבו חשב להשבר, ולא שוא אמר, כי בינתי הסתתר כי גדל הכאב מאוד. כהשלימו דברו כסה את פניו כידיו ויצלול בתהום מחשבות, וחנה לא העיזה להפריעה ממחשבותיו, ותכך במסתרים גפשה ותאנק דום.

ט.

נתפרדה החבילה.

מחזות כאלה, אשר הראיתוך קורא יק בפרק העבר, נראו בבית יוסף לא אחת ולא שתיים. פעמים רבות עמדה אסתר למשפט לפני כס הוריה, אשר העתירו עליה דבריהם, להראות לה האסון אשר הביא עליה באולתה, והטוב והאפשר אשר תאבד בידים, אך בכל פעם יצאה מאת פניהם ועמרת הנצחון על ראשה. היא הקשתה עורף ותלחם בחזקה בעד אהבתה לאדאלף, עד כי יצאה המחשבה, אשר חשב יוסף בסתר לבבו, לפעלת ידים. יוסף ראה ויוכח כי אפסה כל תקוה להפוך לבה בקרבה, ומפחדו, פן תמרוד ביד רמה ותלך

כדרך אשר התיה לפניו הודה, במל רצונו מפני רצונה. אחרי מהשבת רבה וארכה מצא לנכון לפניו להפריד בינה ובין מאיר ולמלאות חפצה. או קרא לבתו ויאמר לה כדברים האלה:

— בתי, בפעם האחרונה אני מגיד לך, כי חברי לנפשך בור שרת, ואני אין לפני דרך אחרת רק למלאות חפצך, לא אוכל להיציב לך לשמן; אך דעי לך, כי את בעצמך הנך אשמה בדבר הזה ולא בי האשם, אני את נפשי הצלתי וידי לא שפכו את הדם הזה, וכמוכ בעיניך עשי —

— טוב הדבר! — עננה אסתר כשמהה — רב תודות לך אפי היקר; עתה אראה כי עוה לי אהבתך. ועתה הסר דאגה מלבך, נכון לבי בטוח, כי הכנותי את אשרי ותקותי לא הבגוד בי: אולם אך אם נואלתי, אם באמת הוליכתני דעתי שולל והבאתי עלי אסון, לא אבכה באוניך על גורלי המר, אני אשא ואני אסבול הכל — אוד הדברים האלה שלח יוסף לקרוא לביתו את אפרים מחותנו ואת מאיר בנו, ובדמעות עינים וכלב קרוע שפך לפניהם מרי שיחו, ויבך מרה, ולאחרונה אמר לאמר:

— מאיר יקירי! למותר אחשוב לתאר לפניך אהבתי שאהבתי אותך ושמתתי ששמתתי בך. הלא זאת תוכל להכיר ממהלכותי עמך; באחת אומר לך כי כבני אהשבך ונפשי דבקה אהריך, ועתה בהפרד אותנו יד ההשגחה איש מרעהו, אהשוב כמו אבדתי בן יוצא חלצי. אך מה אעשה? יסור יסרני יה, הנני רואה, כי בתי הפרוד איננה שוה אהבתך, וד' שמר עליך מנפול בגורל רע כזה, בן רצון ד' ופי יאמר לו מה העשה? היום אנתק הקשר עם מיתרי לבבי ידך... — כדברים האלה בכה מרה — יצליח ד' דרכך, העלה מעלה מעלה וקרנך ירום בכבוד, וחלק טוב מזה יפול בגורלך ומאשר תהי כל הימים —

אפרים לא ענה על דברי מחותנו דבר, כי מה היה לו לענות, הלא ראה ויוכה מדמעות עיני יוסף עד היכן הדברים מגיעים, וכי הוא נאלץ לעשות זאת על אפו ועל חמתו. מאיר נפל באין אונים על הכסא אשר לפניו, עיניו השכו, ברכיו פקו, וכמו הרעים על ראשו קול רעם בגלגל ויאבד חושיו, או כמו נבקעה האדמה תחתיו וירד שאול חיים; ואף כי ראה מראש, כי פרץ ד' באהבתו פרץ, בכל זאת לא חדל כקות, התקיה שעשעה את נפשו כי אסתר לו היא. הבשורת דפתאומיה פלדה ראשו מחצה כליותיו ולבו ויהי כנדרם ולא ידע

נפשו. את פניו כסה בידיו ויהי כנואש. יוקף עמד כנציב שיש, והבת
התאנחה לרגעים.

דומיה איומה שדרה בבית.

אסתר לא היתה בבית בהתודע אביה אל אפרים ובנו, כי לא
מצאה די אומץ בנפשה להיות רוץָה במחזה אף הוא, ותשב כלואה
בחדרה. מאור ישב זמן רב על כסאו כמו אין כל רוח בקרבו, אך
לאט לאט התאושש ותשב רוחו אליו, ולבבו יעצהו להתראות בפעם
האהרונה את אסתר ולהפריד ממנה לעולמים, ויהגור שארית אומץ
רוחו ויבא לחדר אסתר. בבואו לחדרה קמה אסתר ממקומה. רגעים
אחדים עמד על עמדו לא רחוק ממפתח החדר ולא הוציא הגה מפיו
וכמו לשונו לחכו דבקה, ורק הביט בעינים פקוחות על פני אסתר,
ובמבט הזה התקבצו כל רגשות נפשו, רגש אהבה עזה, אשר חבאה
בסתר לבבו ימים רבים ולא עברה על דל שפתיו, רגשות חמלה ועצב,
קנאה ושנאה; כל אלה יחד התקבצו בלי משמר וסדרים במבט הזה,
אשר דבר יותר מרברים חוצבים להבות אש. אסתר לא נלאתה נשוא
את מבטי עיניו, והעמוד הכן להשיב לשואלה דבר, אך חתה אותו
בדברים.

—אסתר! — קרא העלם אחרי דומיה ממשכה. אסתר קרבת

אליו צעדים אחדים ותבט בפניו.

—אסתר! — הוסיף העלם בקול כחולה — בשורה לא מוכה

שמעתי מפי אייך, כי יאמר להפריד בינינו ולנתק מוכרות בריתנו; הוד
עיתך בזה? הכן גורת אומר? —

—כן — ענתה העלמה בעוז רוח.

—ומדוע? מה עול מצאת בי כי רחק לך ממני? מדוע נהפכת

לי לאכזרית? הגמול את משלמת לי על אהבתי אותך אהבה עזת
כמות? —

—יען כי כן גורה ההשגחה. — אמנם, לא נעים לך לשמוע

כזאת ומפי. אולם אקוה, כי תבין בחכמתך כי כן צריך להיות, ואולי
ברבות הימים תתן לפעלי צדק. התאייצתי לאהוב אותך, אך לשוא,
לא אוכל לאהוב אותך באהבת אשה לבעלה, רק באהבת אחות
לאחיה. לוא שמת לך להבין תהלכותי עמך זה כבר, כי או חזית
זאת מראש, אך אתה לא שמת לב לזה, ובחנם הסכול כהיום מכאובים
משנה — אסתר חדלה מדבר, אמץ לבה עובה, לבה היה כסוד נפוח
מרגשות שונות ומכוכת נפשה נראתה על פניה, ורק למשה עיניה

השחוחות ותבט על פני האמלל, אשר הרגתהו באמרי פיה, ואשר
 עמד לפניו כנשפט לפני כס המשפט, ותחכה למענה פיו, אשר
 הדריש זמן רב.

— אסתר! — קרא האמלל בקול חלש ויבט במנוחה על פני
 הקסמת — עד היום הייתי עור ועינים יש, זרות התבוננתי כך זה
 כמה, אך קייתי כי אם לא תאהביני כרגע תאהביני באהרית הימים,
 רק עתה אראה משונתי, עתה אראה, כי אפרד מאתך עולמים, ועתה
 אבין גם סבת פרידתנו, רוחך ומבעך אוהבים תנועה וחיים, אוהבים
 הליפות להוציא ישן מפני חדש, עשתונותיך ישוטמו למרחוק, תלכי
 בגדולות כנפלאות ממך, תאבי לקחת חלק בעולם החיים, חיי רעש
 ושאון, ולכל אלה לא אמצא כנפשי כשרון, ולא נפלא הדבר ממני,
 אין לך לעבור אתי את מעבר החיים, אחרי שאין בידי למלאות השקוּת
 כאלה; יוכל היות כי לא מצאת בי אשרך והיווני לבבך, באחת, כי
 לא נוצרת לחיים שקטים, חיים בלי שאון ורעש, לחיי אנשים פשוטים
 כמוני. אולם... הואילי אסתר ושמעני לדברי, דעי לך כי לא אוכל
 להדול מאהוב אותך, נפלא הדבר ממני, אהבתך שגשגה בקרב לבי
 באין יכולת לעקרה משרשה, כן לא אוכל לשכוח זכרך עולמים, וחפצי
 האחר, אשר אליו אני נושא את נפשי הוא, לראותך מאשרה. עד
 היום דמיתי, כי בידי יהיה לכונן אשרך, אך שגיתי כרואה, וכבן
 אישמוח מאוד לראות אותך מאשרה בידי איש אחר, אשר אולי תמצאי
 בו את אשר לא יכלת למצוא בי. אינני איש אשר אהבת עצמו
 העבירהו על דעתו, בכל לב ובכל נפש נכון אני לעשותך חפשי
 ממני, ואעמוד מרחוק למען תהיי מאשרה, ראי חיים ואהבה וישמח
 לבי גם אני. אך אהת אשאל מאתך אסתר, שימי לבך עוד הפעם
 במי בחרת ותבכרי על פני, פקחי עיניך לראות נכוחה, אולי שגית
 במשפטך, אולי עשית הצעד הזה בלא חשבון צדק, ופן הלילה לא
 תהיי מאשרה בגורלו, ופן הביאי חלילה אסון עליך, או אחרף את
 נפשי על אסונך, או יכבד הדבר על לבי כמשא כבד, כל דמע עיניך
 יפול על לבבי כופת בוירה ותפריע מנותת ללבי כל הימים, או אסבל
 מכאובים נוראים ואולי יותר ממך בעד צערך הזה. ראי, דבר גדול
 הביא המקרה לידך, דבר אשר בידי צרורים כל חיי העתיד, ולא תהי
 נמהרה, אל תמהרי לחרוץ משפט, חשבי דרכך בעוד מועד, עשי
 זאת למענך ולמעני —

— כבר חשבתי דרכי הרבה מאוד, ישקלתי דרכי בפלס צדק —

ענתה העלטה בגאון ואין לי רק לשנות לך הדברים, אשר דברתי
היום באוני אבי: רב תורות לך ידיד יקר, על אהבתך הגדולה אלי
ועל דרשך טובתי. נכון לבי בטוח, כי הכינותי אשרי ותקותי לא תבגוד
בי; אך אם נואלתי, אם באמת תוליכתני דעתי שולל והבאתי עלי
אסון, לא אבכה באוני איש אחר על גורלי המר, אני אשא ואני
אסבל הכל —

— טוב הדבר! — ענה מאיר — מעתה ישקוט לבי ונפשי שבת
למנוחתה, ושלום לך! — בדברים האלה יצא מאת פניה.

ביום ההוא נסע מאיר בעצת אביו לרודו בעיר אחרת להפיג
צערו ולהקים סערת לבו לרממה. ביום ההוא כתבה אסתר את הדברים
דאלה בספר הזכרון אשר לפניה:

„תם המהוה, נלחמתי גם יכלתי, האח, מה מאשרה אנכי! יהי
אדאלף, יהי אמר!“

י.

רחמי אב.

גם אחרי אשר נתק יוסף את הקשר, לא מהר לכרות ברית את
אדאלף, כי אמר בלבו, אולי תשוב בהו לבחור במאיר ידיד לבו אחרי
דחקו ממנה, אחרי כי אין ברוחה נכונה ותאהב חליפות. אך בראיתו,
כי העמוד על דעתה שלח לקרוא את אדאלף לביתו. מחוה מכאיב
לב היה בואו שמה; כל פנים קבעו פארור, יוסף הוריד לארץ ראשו,
כי לא נתנו לבו להביט ישר בפני עיבר נפשו וכבודו. חנה גם היא
ענתה לו שלום בשפה רפה ובקול דממה דקה. אדאלף, למרות עוז
רוחו היה כנדהם ולא ידע במה לבחור, אם להשאר על מקומו או
לברוח מן הבית, ומי יודע אם לא בחר באחרונה, לולא קדמה אסתר
פניו בשמחה ותתן לו כסא לשבת. בבית שררה דומיה, ואיש לא מצא
בנפשו אומץ להפריעה. אחרי עבור זמן רב פתח יוסף פיהו, ויאמר:
— אדאלף, אני ידעתך רק בשמך, השם הזה המר חיי ער
למדי, ומי יודע אם לא ישאיר רושם איום בלבבי עולמים. מבלעדי
אנייד תדע ותבין, כי על אפי וחמתי אתן גם אני ידי לך, ד' יודע את

לכבי ועד כמה הרעצה לי, ולמרות רצוני נאלץ אני לקחתך לחתן לי.
אין לפני דרך אחרת כי הם אני על בתי היחידה. הה, רבות קייתי
והקותי נשארה מעל, מפניך הרחתי עלם נחמד, בן פורת מלא ברכת
ד'. אך מה לי להרבות אמרים ללא תועלת? למה אורה מלח על פצעי
לכבי? והנה קדאקך היום לכרות ברית עמך. אבל נקל לך לדעת
כי על כל פנים לא אוכל להת לך את בתי בטרם אדע מולדתך, ומי
אתה. לכן הודיעתי שם אביך ימקום מגורו —

מחכמה שאל יוסף את זאת, כי אמר לכתוב לאביו מכתב
ולהודע מהאב מעשי הבן, ואם גם אדם קרוב אצל עצמו. אדאלף
נבהל מעט בשמעו בקשת אבי אהובתו, כי ידע נאמנה, כי אביו יחתה
נחלים על ראשו, ולא יתן ליוסף להת לו את בתו לאשה על אשתו.
אך עד מהרה ורעיון בא בלבבו ויאר לו מחשכי נפשו, כאור ברק
באשון חושך, ויען ויאמר:

— צדקת איש נכבד, הלא לך לדעת מי ומה אנכי; ובשמחה
רבה אניד לך משפחתי אדוני, למען תדע כי לא נולדתי בטרר
המדרגה, וכי שוה אני לרשת אהבת בתך היקרה. שם אבי יצחק
סאפיר ומקום מגורו עיר ג... יוסף כתב השם והמקום בפנקסו,
ואדאלף השתחו וילך לדרכו.

עברו שבעת ימים ויוסף קבל מכתב מאבי אדאלף, בו כתובים
הדברים האלה:

„שאלהני איש נכבד, להגיד לך תולדות בני הנמצא כעת
בעירך, והנני לתשובתך. בני הוא פנוי מאשה, משכיל ויודע תורה,
איש מעורב בין הבריות ויודע הליכות עולם, איש אשר בירו למצוא
חית ירו בהכמתו וידועותיו. בנוגע להשדוך אשר הציע כבודך לפני
לא אוכל לחוות דעתי, וגם אחשוב זאת למותר, כי בני איננו עוד
ברשותי וכבר הגיע לשנות בינה לבחור מה טוב לו, ואם כשר הרבר
לפניו ולפניך עשו כטוב בעיניכם ואני אתן לכם ממרחק את ברכתי
שלום ואברך אתכם בשם ד', יצחק סאפיר“.

לב יוסף רוח מעט אחרי קראו דברי המכתב.

בטח השתומם קורא יקר, על מכתב התעודה, אשר נתן האב
בעד הבן, אחרי אשר ידעת יושר לב יצחק הזקן, ומה ראה על ככת
לסיע יד עובר עברה? אך לאט לי הקורא ואני אפתור לך החידה.
אדאלף דאג מראש להפוך לב אביו בקרבו למען יכסה על עלילותיו
לא יעמוד לו לשמן על רכבו; וביום אשר נתן על ידי יוסף שם אביו

ומקום מגורו כתב לאביו את המכתב הזה, והוא פעל פעלתו ולא החמיא המטרה. ואלה דברי המכתב :

„אב יקר! רבות הכאבתי את לבך הטהור, רבות רעות שבעת לך נפשך אודותי במאסי בהאשה אשר בחרת למעני כאביב שנותי. במרס ידעתי מה. אך ד' הוא היודע ועד, כי לא למען הבעיסך עשיתי מה שעשיתי. בכל עוז התאמצתי לאכונך את רוחי ולאהוב האשה אשר שנאתי למען הרגיע את רוחך, כי לעשות רצונך חפצתי; אך נפלא היה הדבר ממני, וגם עתה טוב לי המותה מלראות אתה חיים, שנאתי מאסתי חיי, ובמרס אשר יצלח בידי לנתק מוסרותיה, במרס אפיל המשא הכבד מעל שכמי לא אבוא לביתך לראותך פנים; אנור יומם ולילה, אסוב ערים וכפרים, אודה כל שנותי על מר נפשי. כרהוק מזרה ממערב רחק לבי ממנה, ההרים ימושו והגבעות תמוטינה ולבי לא יהפך בקרבי. ועתה חוסה עלי אב יקר, חוסה על ימי עלומי, עני מתי אהיה נע ונר בארץ? עד מתי אינע באנהתי ומנוחה לא אמצא? חוסה עלי אב רחום ואל תשיבני ריקם מלפניך, שים לבך לדברי בנך הקורא לך מרחוק. בעיר פ... אנכי; אחרי מסעותי במלוא רוחב ארצנו באתי הנה, אך שונה היא נסיעתי זאת מכל אשר לפני, יד ההשגחה הביאתני הלום! עין בעין אראה כי ההצלחה תאיר אלי פנים אחרי הראותה לי פנים זועפים שנים רבות, שנות ראיתי רעה, והיום נעורה בקרבי התקוה לראות עוד חיים נעימים, ובמדה ההיא אשר עד הנה שנאתי מאסתי חיי, במדה ההיא התעוררה בי כעת תשוקת החיים בעצם תקפה. בעיר הזאת עמדה לי הצלחתי להכיר עלמה אחת מבנות נכבדי העיר. קצרו שפתי להביע לך אב יקר, את החמדה הגנוזה בנפש העלמה הזאת. יפיה מאוד נעלה, בלב טוב ברך ד' אותה, מלומדה היא עד להפליא, חוריה הם אנשים יקרים מנכבדי קריה, אנשים טובים וישרים. את העלמה הזאת אהבתי ונפשי דבקה אחריה, ולאשרי תאהבני גם היא אהבה נצחת. לראשונה היתה אהבת לב שנינו מסתרת ברכתי לבבנו ועתה נגלתה גם להוריה. לא אשקר לאמי, כי מצאתי חן בעיניהם והם בחרו בי, לא, היא היתה כבר אורש; לאיש, אך באשר, כי יחידה היא להם ויאהבוה כנפשם, ובראותם כי זרה רוח בתם לחתנה וחפצה בי, הואילו לנתק הקשר ואם גם על אפם ועל המתם. בקצרה, עתה נכונים המה לקרבני ולקחת אותי לחתן להם, קרוב אני למטרת, לאשרי והצלחתי, ורק כך אב רחום הדבר תלוי, בדברי פיך תלואים אשרי והצלחתי כל

הימים. היום או מחר יכתוב לך אבי אהובת נפשי ישאול פיך אודותי, ולהגה מפוך יצא תעלני שמי מדום או תורידני ארץ, בידך אני כחומר ביד היוצר לשבט או לחסד, אם תכסה על עלילותי ותדבר עלי טובות, אז מאשר אנכי לנצח, בחבלי הפול בת עשירים ישרים ומאבי לב, עלמה טובת חן ושכל, ואז יהיה בידי להיטיב לך בעד הרעות אשר השבעתיך, או אנעים לך חיי שיבתך; אך אם תסתיר פניך ממני הפעם, או תורידני דומה ולא תראני עוד עד העולם, אאבד את עצמי לדעת, אטבע במים או אתלה על עץ ושמי יכחד מן הארץ. אולם אל תרמה אב יקר, כי כה נשחת לבי בקרבי לקחת אשה על אשתי, לא, חלילה לי מעשות הדבר הרע הזה, רק אם תתן תעודתך בערי ואבא עם אהובת נפשי במסורת הברית, או כימים אחדים לפני חתונתי אשלח לה ספר בריתות. ראה, אני נוהן לפניך היום חיי ומותי, אשרי ואסוני ומלפניך משפטי יצא, בנך אהרן".

לא נפלא הוא הדבר, כי פעל המכתב על לב האב השבול לטובת הבן, אהבתו לבנו היחיד גברה על יושר לבו, ואחרי אשר הרטיב את המכתב ברמעות שליש כתב בידים רועדות את המענה. יוסף בקבלו המענה רוח לו מעט, ויכרות ברית את אדאלף.

יא.

תקוה נכזבה.

אדאלף. מהר לבשר את אביו הכשורה, כי כרת ברית את יוסף דר-ההוב, ובעוד חודש ימים יחוג יום חתונתו, ויודיעהו כי בקרוב ישלח ספר בריתות לאשתו. גם קים דברו, ואחרי עבור שלשה שבועות, ועוד שבוע ימים מגו לו ליום חתונתו ושמחת לבו, נסע לאחת הערים הקטנות הקרובות, ושם כתב לאשתו ספר בריתות, ושלחנו ביד איש עתי בסתר למסרהו ליד אשתו כדון וכדת. אבל בשרם בא הגש ליד האשה וחדשות נעשו בבית יצחק הזקן. רחל צדה פתאום מבית חותנה ולא הגירה כי בורתת היא. הדבר הזה היה לפלא בעיני חותנה, ולא יכול לדעת סבת הדבר, כי טוב לה עש בביתו, לחמה נתן, טימיה נאמנים, הספיק לה כל צרכיה ולא

חסרה דבר, ויפלא ממנו לדעת פשר דבר צאתה מביתו, ויהי הדבר בעיניו לפלא. אולם עד מהרה נפתרה חידתו, בהתבוננו בצרור מכתביו, והנה מכתב בנו איננו. אז הבין לדעת כי נפל המכתב בידי כלתו, ובראותה עד היכן הרברים מגיעים מהרה לברוח ולנסוע לבקש את אישה, אחרי ידעה מקום מגורו. עתה היתה מבוכתו ולא ידע מה לעשות; ואחרי מחשבה רבה גמר אומר לבלתי להתערב עוד בזה, כי על אפו ועל חמתו היה לו גם מכתב התעודה, אשר נתן בעד בנו, וכליותיו יסרוהו מוסר אכזרי על אשר עזר על ידו לבגוד באשתו במרמת ערומים; ולכן מסר עתה הדבר ביד הזמן וביד המקרה, ולא הודיע לבנו מכל זה מאומה.

אדאלף שמח מאוד, כי נעשה הכל כחפצו, לשמחת לבו ולחדות נפשו אין קצה ויהי מאשר. אך רבות מחשבות בלב איש ועצת ד' היא תקום!

בעת ההיא שב מאיר לבית הוריו בעצת אפרים אביו, אשר חשב למשפט צדק, כי כבר נשכח הכל מלבבו ולא יוסף לדאבה עוד, ויד הגעגועים חזקה עליו להתראות את בנו, מאיר עינו, פנים. מאיר, אף כי לא נעים היה לו לשוב אל המקום, אשר בגדה בו תקורתו ותהי לו לאכזב, לא מרה פי אביו ויבא לביתו. הוריו קבלוהו בשמחה ובורעות פתוחות. כמעט דרך על מפתן הבית שאל אודות אסתר אם אורשה היא לאדאלף המורה, ואביו הודיעו כי בעוד ימים אחדים יחוגו יום חתונתם, ויתעצב מאוד אל לבו, כי לא נשכח עוד זכרונה מלבבו ברב או במעט; אהבתו אליה להטת נחלים כבראשונה, אך לבלתי הכאיב לב הוריו טמן יגונה בחבו, ולבו הרת עולם לאהבתו ולקנאתו.

יב.

החתונה.

היום ההוא אשר קוו לו לבנת הנאהבים בא, הוא ר"ח אדר, יום חתונתם ושמחת לבם. בלב יוסף נהפכה כמעט האיבה לאהבה, ימלב חנה נשכח הכל, כי לב אשה עדינה לא יסור, ותכין את נפשה לשמח בשמחת בתה היחידה היקרה לה מנפשה; התקה שבה ללבב

המלא את נפשו עונג, היא קוטה, כי תהיה בתה מאשרת גם כגדל
 אהובה זה וכי יראו חיים ואהבה; היא נחמה את נפשה, כי גם אדאלף
 הוא בחור מעם, מלומד ומשכיל, בעל נסיון ויודע דרכי החיים. יוסף
 גם הוא חשב למשפט, כי אין לו צדקה להפריע ששונם, ואם כי תראה
 עזר פנים זועפים אך בלבו עשה שלום גם לכתו גם לאדאלף ויבן נפשו
 גם הוא לשמוח ולהתעלם באהבים. אסתר הופיעה ביום ההוא בהורה
 והדרה כאילת השחר ותצלח למלוכה, לבשה בגדיה החמורות ואור
 גבה על פניה, ואדאלף היה שכור ולא מיון ולא האמין באושר גדול
 כזה ויהי כחולם הלום בהקיץ. בבית יוסף התאספו בחורים וכתולות,
 אשר יצאו במחול לזמרת המנגנים כנבל וכנור, ועל כל פנים שמחה.
 היום פנה, השמש נמה לערוכ, והחתן הובל לאפריינו בשמחות
 וניל. כל היום ההוא ישב מאיר בחדרו, הפוש ברוב שרעפיו בקרבו,
 ראשו נשען על ידו ויהי כחולם בהקיץ, ורק בעבור המסע הראשונה
 עם החתן על פני הרחוב לפני חלון הדרו, געור מתרדמת רעיוניו לקול
 זמרת המנגנים ויקם ממקומו, וכמו בלי משים ורק כמעשה מכונה שם
 עליו מעילו ויצא מביתו, וילך בצד הרחוב לחיות רואה ואינו נראה,
 יגיע למקום האפריון לפני בית התפלה. ושם התבולל בין ההמון.
 החתן העמד החת החופה לבוש בגדי כבוד. מאיר הביט עליו ולא
 גרע ממנו עין, כמו התאמין להכיר לב האיש, אשר גזל ממנו חמדת
 נפשו בחזקת היר, ויאמר לכינן אשה. רגעים אחדים לא גרע ממנו
 עין, אחרי כן התפרצה אנחה כבדה מקרב לבו וינד ראשו, ולבו ירעה
 לו, כמו ראה בחוון, כי נכונים לאסתר ימי הושך. בין כה הגיע
 המסע השני, והכלה הצגה לימין דודה. מאיר התאנח עוד הפעם
 ויעצם עיניו, וישען על קיר בית התפלה, כמו ירא פן ימעדו קרסוליו.
 החזן השמיע קולו ויברך את החתן והכלה ביום חפתם, והרב נקרא
 לסדר הקדושין.

ויהי אך החל הרב לעשות מעשהו, ופתאום נשמע קול אשה
 כזביה והפרש בפיה. ההמון הביט סביבו וירא והנה אשה צעירה
 לימים וילד על ידה תרוין מהרה, תהדוף בצד ובכתף ותכונן פעמיה
 אל תחת החופה, ותבך בקיל גדול. פני אדאלף חורו כמת, פני
 אסתר לא נראו, כי כסו בצעיף, וגם הרב נבהל מאוד, וילמוש עיניו
 לראות מה זה נעשה.

— רבי! — צעקה ראשה מרה — בשם ד' אל תמהר לסדר
 הקדושין, אויה לי! הוא אישי, זו שש שנים אשר עזבני; חוסה עלי

רבי, כי בנפשי הוא ולמה אמת ננרך, אללי לי! —
— מציאתך נבל! — שמה האשה פניה אל התתן, אשר עמד
כעל גחלים בתערות, והאדמה רנזה תחתיו — לא תברח ממני עוד,
שמו שמים! דכה נשחת לבך בקרבך לקחת אשה על אשתך, חסו
נא אנשים ישרים ושימו עליז משמר, הורות לאל כי נאתי בעוד
מועד —

נקל לדעת המהומה והמבוכה הנעשה, מחוות כאלה לא יתוארו
באומר ודברים. פני אדאלף כמו בערפל יהי נבוך מאד כמו נשבר
ענן על ראשו. אמת הרימה צעיפה לראות במחזה ופניה הלבינו
כשיד, וכמו מבעה ביון מצולה ואין מעמד, ותור בעיניה סביבה,
כמו בקשה לה מחסה ומעון, ותפגש מכמי עיני מאיר, אשר הפיק
אהבה וחמלה מרבה להכיל, ולא יכלה נשוא אותם, חס לבה בקרב
תעצמותיה רעדו. ובמבוכה הגדולה הזאת התחמקה מבין העומרים
אותה, ואיש לא שם עליה עין, כי גדלה המבוכה מאד. כל זה נעשה
במשך רגעים אחדים.

— איה אמת? — שאלה חנה בשוב רוחה אליה.

— איה בתי? — שאל יוסף בהתבוננו כי איננה.

— איה הכלה? — שאלו הקרובים.

— במח הלכה לביתה — ענה ההמון. חסף וקחניו מחדו בעל
כפני נשדים אל ביתו להמתר מבשת פניהם, וביותר לראות את
הכלה, כי נעור פחד בלבנם ולבם נבא להם רעה, אך אהה, אסתי
איננה.

עד מדה נשלחו אנשים בכל קצות העיר לבקש את הכלה
האובדת, אך לשוא, הכלה איננה ועקבותיה לא נודעו.

ביום המחרת הוציאו הדינים מהגדר התולך לרגלי העיר, נישת
עלמה מלובשה בגדי התונה, וכל חח אין בקרבה.

לוי שוא אמרה אמת: „לא אבכה באוני איש אחד על נפלי
אמר, אני אשא ואני אסבול הכל!“

אחרית דבר.

אחרית הדבר היתה, כי חנה חלתה מרוב מכאוביה, ולבה
נשבר בקרבה, ותפול למשכב, וכאשר שכבה לא הוסיפה לקום. האב
השכול והבעל האלמן האמלל יתאבל עד היום על בתו ואשתו וימאץ
להתנחם, והנהו נודד בארץ החיים כצל, הולך שחוח תחת נמל
קשי יומו ומר גורלו והחיים המה לו למשא. מאיר התאבל ימים רבים
על אהובת נפשו, ואחריתה הנוראה דכאה לארץ נפשו ויבך
במסתרים, אך ברבות הימים הכל נשכח, ויקח לו אשה והשלם לו
נחומים. אדאלף, או אהרן ואשתו נסעו מן העיר ביום נמצאה גיית
המתה, ואחריתם לא אדע גם אני. ומה יסכון לך לדעת זאת גם
אתה הקורא ?

גם מעשים כאלה יקרו בעילם החיים, ואלה תולדות
השכלה מדמה !

אזהרה

זכות הדפסת ספור הזה והעתקתו מכרתי לצמיתות להנבירים
"האלמנה לעווין-עפשטיין ובניה" בווארשא .
בית מספר מכל ספרי ווילנא וספרי דפוסים אחרים .
המחבר .

האדרעססע אליהם :

Вдовѣ Левинъ-Эпштейнъ и Сыновьямъ
Варшава Генься № 5.

Wittve Lewin-Epstein & Söhne. Warschau, Genscha 5.

3 1761 08109876 6

Fiurka, Abraham Mordekhai
Haskalah medumah

PJ
5052
F5H3